

ALGEMEEN RIJKSARCHIEF

**MINISTERIE VAN KOLONIËN EN
OPVOLGERS
(1859-) 1945-1963 (-1979)**

INV.NR.: 11514

Inhoudsopgave van dossier 36099

- openbaar -

Naturalisatie van een groep Toegoe christenen in NNG en
emigratie naar Suriname.

Bundel 1

Rapport Pouwer: "De Toegoeneze Gemeenschap te Hollandia"
(11.2.'61)

Bijlage Rapport Pouwer:
"De beknopte geschiedenis der Christen
Gemeente Toegoe nabij Batavia"
door L.W. Tomasouw.

Voorstel van Prof. Pouwer (1963) betreffende een hernieuwd
onderzoek onder de Toegoenezen in Nederland.

Naturalisatie Toegoenezen

Overbrenging Toegoe-gemeenschap naar Nederland

Opzending van in Westelijk-Nieuw-Guinea achtergelaten Toegoe-
boeken en het archief van "Seroean Papoea Barat"

Bundel 2

Dienstreis van Ir. J.S. Vollema naar Suriname i.v.m. oriëntering
in zake mogelijkheden voor vestiging Toegoenezen in Suriname.

Rapport v.d. Heren Witte en Vollema
dd. 17-2-1963

Nota v. Mawe n.a.v. het rapport v/d heren Witte en Vollema
dd. 17-2-1963

Oriëntatiereis voormannen Toegoe-gemeenschap (Th.A. Abrahams
en R.A. Tomasouw) naar Suriname (Augs. 62), vergezeld van
resident Winia.

Rapport Winia dd. 2-9-62 over reis
naar Suriname

Instelling werkgroep door Suriname i.v.m. eventuele toela-
ting v.d. Toegoenezen in Suriname (18 aug. 62)

Nota over 't Toegoe project dd. 25-9-'62
(samensteller onbekend).

Voorwaarden van Suriname dd. 4-4-'63

Emigratie Toegoenezen naar Suriname

groep kwartiermakers
vliegtuig 6-3-'63

Passagierslijsten.

Vliegtuig 27-4-'63

Vertrek dd. 18-5-'63

Vertrek dd. 25-5-'63 alsmede 1 juni '63
(laatste groep)

Bundel 3

Eventuele aankoop v.d. Plantages Sorgvliet, Visserszorg en
Leliëndaal

Aankoop door de Nederlandse Regering van de Plantage
Slootwijk.

Coöperatieve Landbouwvereniging "Toegoe Slootwijk."

- oprichtingsakte -

oprichtingsakte dd. 28-5-'63

Statuten dd. 19-7-'63

Verzekering van de opstallen

Beëindiging v.d. verzekering 1.8.'63

Overzicht stand van zaken v.d. Toegoezen op Slootwijk,
door de hr. Witte, Dir. S.M.L. Suriname, dd. 1-5-1963.

Bundel 4

Financiering v.d. vestiging Toegoezen in Suriname

*Algemeen
Papperlage v.d.
S.M.L.
Kantoorkosten van
S.M.L.*

~~Samenselling Raad v. Toezicht en Raad
v. Advies
Sticht. Mach. L. is geen comptabele
Begroting Slootwijk 1964
Functie v.d. SML i/h Toegoe-project
Berekening 5% administr. loon
3 maandelijks Account. controle
Verstreking maandel. voorsch. a/d SML
Sur.
Voorschot Sur. f. 88.000 v. jan en febr.
'64 aan SML Sur.
Voorschot f. 200.000.- aan SML
Sur. o/h jaar 1965~~

Bundel 5

Vragen v.d. heer Scheps m.b.t. Toegoe's welke nog in
Indonesië verblijven.

Persberichten.

Op bezoek bij de Toegoezen

Voorstel om koffie areaal om te zetten in citrus

Rapporten Comm. v. Advies i.z. bezoek aan Slootwijk

Nota Chef FAZ a/d Staatssect. 12-7-1963

- 1) overeenkomst Rijk-Toegoe Slootwijk
- 2) arbeidsovereenkomst tussen de
Coöperatie en de leden.

Commissie v. Toezicht o.d. vestiging v. Toegoezen
in Suriname

Nota's v/d Chef FAZ a/d Minister.

Verzoeken om terugzending naar Nederland.

(zie ook: naamslips bdl. 6)

Intrekking v/h verzoek om terugzending naar Nederland
door een negental Toegoezen.

Bundel 6

Abrahams, Th.A.

Abrahams, G.

Courant, R.E.

Quiko

Latumanuway, A (zie ook. blz. 4 rapp. hr. v.d. Goot
dd. 3-4-'64)

Lauw, E
Loen, K.N.
Michiels Ch.
Michiels, E.
Michiels-Andries, mevr. de wed. SM. zie rapport v.d.
Goot dd.4-7-'64

Nasarany, J.L.
Pendjol, Z. *Jortier, M*
Sopacua, W.F. *Quiko*
Tomasouw, E.F.
Tomasouw L.W.
Wetzel, R. *Warwar, P*

Rapportage nopens de wegens ziekte, in Nederland
achtergebleven Toegoenezen. dd.3-4-'64

Bundel 7

Rapportage v.d. heer S.v.d.Goot

Rapportage vanuit Suriname

Suriname dagboek

Rapport betr. Coöp. Toegoe Slootwijk
dd.12.10.'62

Commentaar op brieven van Toegoenezen
(v.n.l. v.d. hr. Tomasouw).

Bundel 8

*Trouwboek naar Nederland
opmerkingen van de heer de Pries
in beslag genomen jachtgeweren*
GEHEIM

Voorbereiding emigratie Toegoenezen naar Suriname

Rapport v.d. heren Witte en Vollema

Nota van Mawe n.a.v. het Rapport v.d. heren Witte en
Vollema

Oriëntatiereis voormannen Toegoe gemeenschap
(Th.A.Abrahams en R.A. Tomasouw) naar Suriname augs.'62
vergezeld door resident Winia.

Rapport Winia dd. 2-9-'62 over de reis
naar Suriname

Instelling werkgroep door Suriname i.v.m. eventuele
toelating Toegoenezen in Suriname 18 augs. '62

Bundel 2

Financiering v.d. vestiging v. Toegoenezen in Suriname

Nota v.d. Raad v. Ministers betr.kosten overbrenging Toegoe's

Toezeggingen door Biza aan Sur. t.a.v. vestiging Toegoe's
aldaar.

Antwoord Sur. op toezegging v. Biza.

Nadere mededeling v. Biza aan Sur.

Afspraak Biza met de Sticht. v. Machinale Landbouw in
Suriname.

NOTA VOOR DE RAAD VAN MINISTERS

Onderwerp: Kosten overbrenging van de Toegoenese
gemeenschap te Hollandia naar Suriname.
=====

~~De Toegoenese Christen-gemeenschap te Hollandia werd in februari 1950~~
gesticht door 26 gezinnen, die hun woonplaats Toegoe nabij Djakarta hadden
moeten verlaten als gevolg van de vijandige houding die jegens hen door de
Indonesische bevolking in de omgeving werd aangenomen in de periode rond
de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië.

Het ontstaan van de Toegoe-gemeenschap gaat terug tot de tijd van de
Verenigde Oost-Indische Compagnie. De Toegoenezen zijn afstammelingen van
de z.g. "Mardijkers", op hun beurt voortgekomen uit een menging van Portu-
gese ex-krijgsgevangenen met vrouwen uit de Portugese koloniën, vooral uit
Malakka en van Java. In de loop der tijd hebben nieuwe vermengingen plaats-
gevonden met Nederlanders, Balinezen, Timorezen, Minahassers en Chinezen.

Ondanks deze heterogene samenstelling heeft de Toegoe-gemeenschap zich
ontwikkeld tot een hechte gemeenschap met een eigen aard, een sterk ge-
meenschapsbesef en een eigen Protestant-Christelijk levenspatroon. Deze
homogene gemeenschap gevoelt vanaf de V.O.C.-tijd tot nu een sterke ver-
bondenheid met het Nederlandse gezag.

De recente politieke ontwikkelingen rond Nederlands-Nieuw-Guinea en de
vrees onder een toekomstig Indonesisch bewind opnieuw in de verdrukking te
geraken hebben de leden der Toegoe-gemeenschap doen uitzien naar mogelijk-
heden dit gebiedsdeel nog voor het aftreden van het Nederlandse gezag, —
dat hen tot dusver bescherming bood,—te verlaten en te trachten elders een
nieuw bestaan op te bouwen.

De mogelijkheid daartoe bestaat in Suriname, waar de Landsregering zich
in principe bereid heeft verklaard de Toegoenezen als landbouwers-
emigranten toe te laten mits de aan deze emigratie verbonden kosten door
Nederland worden gedragen.

Overeenkomstig het door de Gouverneur van Nederlands-Nieuw-Guinea ter-
zake uitgebrachte advies is de ondergetekende van oordeel, dat de hier-
voren geschetste omstandigheden dringende redenen vormen om de Toegoe-
gemeenschap de helpende hand te bieden.

Hij is van mening dat deze hulp zal dienen te bestaan in de betaling

De ondergetekende moge de Ministerraad verzoeken machtiging te verlenen ten behoeve van de voor de overbrenging der Toegoesgemeenschap naar Suriname nodige uitgaven, welke niet ten laste van de begroting van Nederlands-Nieuw-Guinea kunnen worden gebracht, extra fondsen ter beschikking te stellen ~~op~~ Hoofdstuk VIIB der Rijksbegroting voor 1962.

Onverminderd

DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

Galg &

ZE leunt.

12
's-Gravenhage, *7* september 1962.

van de reiskosten van de ca. 178 personen tellende, uit 30 gezinnen bestaande groep van Toegoenezen van Hollandia naar Suriname, alsmede van de overige kosten welke nodig zijn om hun vestiging in Suriname mogelijk te maken.

Bij een oriënterend bezoek dat door twee vertrouwensmannen van de Toegoenezen, die vergezeld werden door de Resident van Hollandia, de heer W.G.F. Winia, eind augustus 1962 aan Suriname hebben gebracht, werden de mogelijkheden voor vestiging van de Toegoenezen als landbouwers daar te lande ter plaatse onderzocht.

Het door de heer Winia over deze oriënteringsreis uitgebrachte verslag gaat als bijlage hiernevens.

Zoals daaruit blijkt bestaat de mogelijkheid van vestiging van de Toegoenezen op de bestaande onderneming "Slootwijk", eigendom van de Nederlandse Handel Maatschappij.

Deze onderneming is door de N.H.M. te koop aangeboden aan het Gouvernement van Suriname met een optie tot 14 september 1962.

Met aankoop van deze onderneming en de nodige cultuurtechnische en andere voorzieningen zal blijkens het rapport van de heer Winia ruw geschat een bedrag van Sf. 500.000.- = Nf. 1.000.000.- zijn gemoeid.

De totale kosten van de overbrenging van de Toegoenezen naar Suriname en hun vestiging aldaar worden zeer globaal geraamd op Nf. 1.800.000.-, t.w.:

- aankoop van de onderneming "Slootwijk" en daarmee verband houdende voorzieningen.....	f. 1.000.000.-
- vervoer van 178 personen per vliegtuig in de economy-class van Hollandia via Biak en Schiphol naar Paramaribo, 178 x f. 3.933.-	" 700.074.-
- verblijfkosten te Biak op doorreis 178 x f.30.- p.p. "	5.340.-
- verblijfkosten in Nederland op doorreis 178 x f. 50,- p.p.	" 8.900.-
- kosten voor levensonderhoud in Suriname gedurende een aanlooperperiode, à f. 500.- per gezin per maand, voor 30 gezinnen gedurende 6 maanden.....	" <u>90.000.-</u>
	totaal f. 1.804.314.-

Indien de reis per schip of met charter-vliegtuigen zal kunnen plaats vinden, zullen de vervoerskosten op een lager bedrag uitwerken. Voorts kon in bovenstaande raming nog geen rekening worden gehouden met kortingen welke op de vliegpreis worden genoten voor kinderen in de leeftijdsgroepen van 0-2 en van 2-12 jaar.

Mr. Dir. van ...
als door ...
17/19
17/9

De zaak is de Rechtspraak
betreft en v.z.t. en vanzelf
dusson nodig maakt, het stuk
niet ingediend wordt door de heer
Minister.

Met het niet nu V A 2
[omstand] om medeparaaf
of mede bevestiging § 17g

Notitie m.b.t. kosten overbrenging Toegoezenen naar Suriname.

Via het Bureau Begrotingszaken van Biza is overleg gepleegd met de heer Ten Haaf van de Inspectie Rijksfinanciën en de heer Van Eldik van het Bureau Begrotingsvoorbereiding van het Ministerie van Financiën, waarbij het advies werd ontvangen een extra crediet aan te vragen op een artikel van hoofdstuk VII B van de Rijksbegroting (Binnenlandse Zaken - Nederlands-Nieuw-Guinea).

Vervoerskosten in de economy-class Hollandia-Paramaribo:

Hollandia-Biak	p.p.	f.	154,—
Biak-Schiphol (regeringstarief)	"	"	2183,—
Schiphol-Paramaribo	"	"	1596,—
			<hr/>
		f.	3933,—

voor kinderen van 0-2 jaar bedraagt de passageprijs 10%, voor kinderen van 2-12 jaar 50% van het tarief voor volwassenen.

De heer De Vries (KLM) deelde vrijblijvend mede, dat de kosten van chartervluchten als volgt zouden kunnen worden berekend:

per DC-7 C (79 zitplaatsen) van Schiphol-Paramaribo f. 118.250,— per vlucht
 per DC-8 (127-144 zitplaatsen) voor hetzelfde traject f. 175.000,— " "

Tenslotte bestaat de mogelijkheid de Toegoezenen op het traject Hollandia-Schiphol te vervoeren in het kader van de charter-overeenkomst voor de evacuatie. De kosten zullen dan op dit traject f. 2100,— per volwassene bedragen. Voor het aansluitend traject Schiphol-Paramaribo wil de KLM een korting verlenen van 8% van de normale vervoersprijs (van f. 1596,—).

16 augustus 1962.

VERSLAG ORIENTATIEREIS SURINAME

IN HET KADER VAN

LANDBOUWVESTIGING TOEGOENEZEN.

Op dinsdag 14 augustus l.l. arriveerden uit Hollandia de vertegenwoordigers van de Toegoegemeenschap de heren Th.A.Abrahams en R.Tomasouw, op Schiphol.

Ter verwelkoming waren aanwezig de heer Burger van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en ondergetekende.

Op dinsdag 14 augustus vond op het Ministerie de verdere afwikkeling voor de reis naar Suriname plaats en werden betrokkenen ontvangen door de heer Dieudonné.

In het ter zake gevoerde onderhoud, dat overigens geen nieuwe gezichtspunten bood, gaven zij te kennen, dat de groep Toegoenezen vóór 1 oktober a.s. uit Nederlands-Nieuw-Guinea wenste te worden afgevoerd.

De heer Tomasouw had een koffer vol paspoorten bij zich van alle leden van de groep, om in Suriname van een visum te doen voorzien.

Zowel door de heer Dieudonné als door mij werd erop gewezen, dat moest worden betwijfeld of de besprekingen en de oriëntatie in Suriname zodanig snel zouden verlopen, dat een vestiging aldaar voor de fatale datum van 1 oktober, mogelijk zou zijn. Immers, de Surinaamse Regering had in beginsel gunstig beschikt op de toelating van de Toegoenezen, hetgeen bepaald niet wilde zeggen, dat alles nu maar van een leien dakje zou lopen.

De heren Abrahams en Tomasouw deelden mede, door hun groep volledig gemachtigd te zijn om zo nodig beslissingen te nemen. Hun desiderata t.a.v. de vestiging beperkten zich tot de navolgende punten:

1. goede landbouwgrond
2. mogelijkheden van onderwijs
3. regelmatige gezondheidsvoorziening

Aan de heer Dieudonné verzocht ik om nadere instructies, c.q. bijzonderheden en wensen ter zake van de te ondernemen oriëntatiereis. Het antwoord hierop luidde: "Het meest gunstig lijkt mij, indien de Toegoenezen in een bestaand project kunnen worden ingeschakeld. Overigens handelt U maar naar bevind van zaken."

De twee Toegoevertegenwoordigers werden later door mij van de nodige lectuur over Suriname voorzien, verkregen op het Kabinet van de Vice-Minister-President. Aldaar liet ik mij ook over de locale omstandigheden en mogelijkheden in Suriname voorlichten. Door tijdgebrek was ik helaas niet meer in staat mij op de hoogte te stellen van de in Suriname in uitvoering zijnde landbouwprojecten.

Op zondag 14 augustus vertrok ons gezelschap per K.L.M. om 11.00 uur van Schiphol. Aankomst te Zanderij op dezelfde dag om 20.30 uur locale tijd (tijdsverschil $4\frac{1}{2}$ uur).

Ter verwelkoming was aanwezig de heer E.A.Robles, Districtscommissaris van Suriname, die eveneens voor onze onderbrenging in "Hotel Kersten" had zorg gedragen.

De heer Robles deelde mij mede, dat door de Minister-President een Werkgroep was samengesteld, waarvan hij voorzitter was, om met mij en de Toegoenezen t.a.v. hun vestiging in Suriname van gedachten te wisselen en tot een afgerond voorstel te komen.

Op maandag 15 augustus werden in gezelschap van de Districtscommissaris beleefdheidsbezoeken gebracht aan de wnd.Gouverneur en de Minister-President, terwijl later op de dag met de Werkgroep een eerste contact plaats vond in "Hotel Torarica".

Bij de wnd.Gouverneur werd ook kennis gemaakt met Mr.J.van Petten, vm.districtscommissaris van Suriname, voorganger van de heer Robles en momenteel werkzaam op het Kabinet van de Gouverneur.

Het onderhoud met de wnd. Gouverneur beperkte zich tot algemeenheden. Terloops bracht de heer Robles ter sprake - als kennisgeving zonder meer - de mogelijke aankoop van de N.H.M. onderneming "Slootwijk" in het district Commewijne voor de Toegoevestiging.

Op het eerste gezicht leek deze onderneming voor een kolonisatie van de Toegoenezen wel geschikt. Bijzonderheden hieromtrent volgen later.

Tijdens de ontmoeting met Zijne Excellentie Mr. S. D. Emanuels, deelde hij de Toegoenezen mede, dat tegen hun toelating in Suriname in principe geen bezwaar bestond, mits de belangen van de Surinamers niet zouden worden geschaad en de financiële consequenties door de Nederlandse Regering zouden worden gedragen.

Toelating zou alleen mogelijk zijn als landbouwer. Aan tewerkstelling in ambt of bedrijf behoefde in eerste instantie niet gedacht te worden, gezien de nu reeds bestaande werkeloosheid in de steden, ontstaan door de trek van de Surinamer van het platte land naar de stedelijke centra.

Verwacht werd, dat de Toegoenezen t.z.t. Surinamer zouden worden en zich één zouden voelen met dit volk.

Ik deelde de Minister-President mede te verwachten, dat dit wel goed zou verlopen, aangezien op één belangrijk punt - het geloof - al overeenstemming bestond. Een groot gedeelte van de Surinaamse bevolking behoort tot de Broedergemeenschap (Hernhutters). Ook de Toegoenezen hebben belangrijke elementen van de Hernhutters in hun geloof.

De Minister-President deelde mij mede, dat het alsdan zeker nuttig zou zijn, indien een bezoek werd gebracht aan de heer Kraag, Statenvoorzitter en een van de meest vooraanstaande Hernhutters in Suriname. x)

Dit leek mij inderdaad van belang, mede i.v.m. het feit, dat ook de Staten hun stem zullen moeten laten horen over de toelating/vestiging van de Toegoenezen.

De Minister-President stelde mij officieel in kennis van het bestaan van de Werkgroep, met wie ik mij verder zou kunnen verstaan. Deze Werkgroep bestond uit de navolgende personen:

E. A. Robles	Districtscommissaris van Suriname, voorzitter.
Ir. J. van der Meulen	Directeur Bur. Landelijke Opbouw, lid.
D. G. Smit	Onderdirecteur Landbouw/Veeteelt/Visserij, lid.
O. W. van Genderen	Onderdirecteur Soc. Zaken, lid.
R. F. Guicherite	Hoofdinsp. van Politie.

Later voegde zich nog als adviseur bij deze Werkgroep - op verzoek van de voorzitter - Ir. W. J. J. Sniijders, Directeur van Opbouw.

Op verzoek van de heer Van der Meulen, werd eveneens als adviseur van de Werkgroep opgenomen, de heer H. E. Lamur, socioloog op het Bureau van Landelijke Opbouw.

Voor het overige moge worden verwezen naar bijgaand afschriftbesluit (bijl. I).

Op dinsdag 21 augustus werd ten kantore van de Districtscommissaris met bovengenoemde Werkgroep - behoudens de heer Van Genderen - vergaderd. De voorzitter leidde de besprekingen in met het voorlezen van de door de Minister-President aan de Werkgroep verleende instructie, die in extenso als volgt luidt:

- Aan -

x)

Dit bezoek vond op dinsdag 21 augustus plaats en was voor de Toegoenezen zeer vruchtbaar. Een tocht naar Coronie - plaats van herkomst van de Statenvoorzitter - die op zaterdag 25 augustus zou plaats vinden, kon helaas door omstandigheden niet doorgaan. De Toegoenezen werden later nog in contact gebracht met de praeses van de Broedergemeenschap in Paramaribo.

Aan de Voorzitter Werkgroep
ingesteld om rapport uit te
brengen over de mogelijke ves-
tiging in Suriname van Toegoe-
nezen. Distr. Commissaris
E.A. Robles.

Paramaribo, 18 augustus 1962

Nr. 5442

Hierbij heb ik de eer U te berichten, dat de Werkgroep zich moet beraden en besprekingen mag voeren met afgevaardigden der Toegoezenezen inzake de mogelijke vestiging van Toegoezenezen in Suriname, met inachtneming van het volgende:

1. de toelating van de Toegoezenezen is afhankelijk van de goedkeuring van de volledige Regering, alsmede van de Staten van Suriname.
2. de vervoerskosten naar Suriname, de aanloopkosten voor het onderhoud der Toegoezenezen, de eventuele kosten voor de gereedmaking van een projekt, alsmede repatriatiekosten van degenen, die hier niet mochten aarden of om andere redenen niet gewenst zijn, zullen komen ten laste van de Nederlandse Regering, althans niet ten laste van de Surinaamse Regering.
3. de Toegoezenezen zullen zich in de eerste plaats als landbouwers moeten vestigen met uitzondering van zeer ervaren ambachtslieden.

Bij het uitvoeren van een landbouwproject zal er rekening mee dienen te worden gehouden, dat de eigen bevolking van Suriname niet ten achter wordt gesteld. Zij zullen zich met andere woorden niet kunnen vestigen in gebieden, waarvoor grote belangstelling bestaat onder de eigen Surinaamse boeren.

Een geschikt terrein zal mogelijk zijn te vinden langs een der krenken, die de weg naar Affobaka doorkruisen of het is ook mogelijk, dat door de Nederlandse Regering een particuliere plantage in het Commewijne-district wordt aangekocht.

De Minister-President,

w.g. Emanuels.

Door de voorzitter wordt in het bijzonder de nadruk gelegd op het punt, dat de "Surinaamse bevolking niet ten achter mag worden gesteld."

Hierdoor is inschakeling van de Toegoezenezen in een bestaand landbouwproject bij voorbaat uitgesloten, terwijl zij evenmin kunnen worden geplaatst in een voor uitbreiding van een bestaande polder (een bestaand project), bestemd areaal.

Ik deelde de vergadering mede, dat deze restrictie zeer teleurstellend was.

Overigens besloot ik, aangezien de consequenties nog niet geheel konden worden overzien, voorshands een afwachtende houding aan te nemen.

Door de voorzitter werd de aankoop van de onderneming "Slootwijk" ter sprake gebracht. "Slootwijk" is een bestaande onderneming, die in 1949 werd opgekocht door de Stichting Experimentele Landbouwbedrijven, om na te gaan of rehabilitatie van de inmiddels in verval geraakte onderneming realiseerbaar was. Men zag hier niet veel heil in.

In 1956 werd de onderneming overgenomen door de Nederlandsche Handel-Maatschappij voor een bedrag van Sf. 100.000,--.

De eigenaar heeft nu weer de onderneming te koop aangeboden aan het Gouvernement van Suriname voor een bedrag van Sf. 100.000,-- af te betalen in vijf-jaarlijkse termijnen van Sf. 20.000,--, met een optie tot eind augustus 1962, aangezien er nog meerdere gegadigden zijn.

"Slootwijk" omvat ca. 1750 ha. ingepolderd land, waarvan 790 ha. in onderhoud met een producerende aanplant van 27 ha. citrus, 20 ha cacao en 100 ha. koffie.

Op mijn vraag waarom de N.H.M. tot verkoop overging, luidde het antwoord, dat de huidige N.H.M. directie niet in de eerste plaats geporteerd was voor cultures.

De onderneming "Slootwijk" was niet rendabel, vanwege o.m. de scherpe prijsdaling van de koffie. Een belangrijke rol speelde ook de moeilijkheid om arbeidskrachten te verkrijgen.

Het is in de Surinaamse gemeenschap een bekend verschijnsel, dat de bevolking de neiging vertoont naar de stad te trekken, waardoor men daar buiten voor het probleem gesteld wordt van een arbeidsschaarste.

De N.H.M. heeft daarom ook het zwaartepunt gelegd op haar andere, in de omgeving van "Slootwijk" gelegen ondernemingen "Mariënborg" en "Peperpot".

Aan de "basiseisen" van de Toegoenezen voldoet "Slootwijk" doordat er een wekelijkse medische verzorging is, vanuit Constantia, standplaats van de arts, op een half uur varen van "Slootwijk" af, per korjaal met aanhangmotor.

Een openbare lagere school is aanwezig.

De grond is vruchtbaar.

"Slootwijk" heeft een goede waterverbinding met Paramaribo - twee keer per week een boot van de S.M.S. (Stoomvaart Mij. Suriname). Per korjaal (met aanhangmotor) is de hoofdplaats vanuit "Slootwijk" in + 3 uur bereikbaar.

Het emplacement bevindt zich op 4 km van de belangrijke z.g. Oost-West verbinding af. Van deze 4 km is meer dan de helft redelijk berijdbaar, terwijl alle bruggen in het tracé gelegd zijn, zodat met betrekkelijk geringe kosten een verbinding van "Slootwijk" met de O.-W. verbinding tot stand kan worden gebracht.

T.a.v. de juiste situering moge verwezen worden naar bijgaand kaartje (bijl. II), waaruit de ligging t.o.v. Paramaribo en de O.-W. verbinding blijkt.

"Slootwijk" bezit een generator van + 10 KVA, alsmede een redelijke watervoorziening. (regenbakken).

Woonruimte is voor de Toegoegroep in ruime mate aanwezig. Zij kunnen zonder meer gehuisvest worden, hetgeen gezien de urgentie van de verplaatsing (genoemd werd de datum van 1 oktober) van belang is.

Het gehele ondernemingsperceel is voor de betrekkelijk kleine Toegoenese groep uiteraard te groot. Gesteld werd, dat zij waarschijnlijk wel voldoende hebben aan 200 ha. Met een mogelijke uitbreiding tot 400 ha. moet rekening worden gehouden. Zij kunnen over een direct producerend areaal beschikken.

Het aanbod van de N.H.M. is daarom ook aantrekkelijk, omdat het land naar verhouding zeer goedkoop is. Een nieuwe inpoldering - inclusief het verdere bedrijfsgeraad maken - kost per ha. Sf. 2000,--.

Het bovenstaande geeft weer wat over "Slootwijk" in de eerste oriënterende bespreking, bekend werd. Hoewel het project op het eerste gezicht inderdaad wel enige gunstige perspectieven biedt, werd door mij aangedrongen op alternatieve voorstellen.

In dit verband werden door de vergadering de volgende punten naar voren gebracht:

1) Aanleg van een nieuwe polder. Kosten inclusief cultuurtechnische voorzieningen: Sf. 2000,- per ha.

2) Openlegging binnenland Affobaka (district Brokopondo).

Onaanvaardbaar vanwege het feit, dat basisgegevens nog ontbreken. Er is een proeftuin bij Affobaka, die nog niet voldoende aanknopingspunten biedt. Voorlopig zijn er niet meer dan indicaties.

3) Inpassing bestaand project Nickerie.

Dit project omvat de inpoldering t.b.v. de bacovecultuur op lange termijn. Uiteindelijk moet 4000 ha. in cultuur worden gebracht. De looptijd is 25 jaar, hetgeen betekent, dat 160 ha. per jaar bacove in de grond wordt gezet.

Voor de Toegoenezen zou Nickerie over 1 jaar pas beschikbaar zijn.

Op 24 augustus is de beslissing van de Surinaamse Regering t.a.v. het aanbod van de N.H.M. verwachtbaar. Besloten werd alvorens de besprekingen voort te zetten deze beslissing af te wachten.

Intussen zal "Slootwijk" op woensdag 22 augustus bezocht worden. Aldus geschiedde ook.

Op woensdag 22 augustus werd met het veer van 07.00 uur de Surinamerivier overgestoken naar Meerzorg, waarna de tocht over de Oost/West verbinding per auto werd voortgezet tot de Commetawane Kreek, die per koraal met buitenboordmotor werd afgevaren.

Een verbinding geheel over land is mogelijk vanaf de O.W.verbinding over een 4 km lang tracé (zie blz.4).

De afstand Paramaribo - "Slootwijk" is op deze manier in totaal 35 km over land. Een bezwaar is wel, dat men om de stad te bereiken altijd afhankelijk blijft van het veer, dat om het uur de verbinding tussen Paramaribo en Meerzorg onderhoudt.

"Slootwijk" werd bezocht met nagenoeg de complete Werkgroep en in aanwezigheid van de heer Duiveman van de N.H.M. en de Districtscommissaris van de Commewijne, de heer J.Douglas.

Tijdens dit bezoek werden nog de navolgende gegevens bekend.

Er zijn 40 enkele en 14 dubbele arbeiderswoningen, een fabriek annex opslagruimte, een ruime recreatiezaal, twee employé's en één directeurswoning, een kantoor, winkel, bakkerij, school en kliniek.

De drinkwatervoorziening is goed, door ruime opvangcapaciteit van regenwater.

Van het totaal areaal van 1790 ha. (zie boven) is 790 ha. ingepolderd met een in goede staat verkerend lozingsstelsel.

Hoewel "Slootwijk" op zich wel reële mogelijkheden scheen te bieden, meende ik toch niet à priori met het gepropageerde idee te moeten meegaan. Bovendien wilde ik nog wel meer indrukken opdoen, alvorens tot een bepaald standpunt t.a.v. "Slootwijk" te komen.

Inschakeling van de Toegoenezen in een bestaand project leek mij voorlopig nog wel de beste oplossing.

Tijdens de besprekingen op "Slootwijk" werd door de heer Van Gendren, behalve onderdirecteur van Sociale Zaken, ook Statenlid het punt naar voren gebracht van de beslotenheid van de Toegoegroep, die hem in de ter zake ontstane correspondentie het meest was opgevallen.

Het ging niet aan, dat men een enclave in de Surinaamse gemeenschap zou gaan vormen.

Dit punt werd uiteraard door mij bestreden.

Mijn betoog werd in een later met de Minister van Opbouw, Dr.Ir.F.E. Essed gevoerd onderhoud, als argumentatie gebruikt, toen ik bij Zijne Excellentie de inschakeling van de Toegoenezen in een bestaand project bepleitte (zie hieronder).

Ik had inmiddels wel gemerkt, dat de vestiging van de Toegoenezen vooral in het politieke vlak was gebracht.

In dit verband moet ook de opmerking van de heer Lamur tijdens de zelfde bovengenoemde bespreking op "Slootwijk", worden gezien.

Naar zijn mening moesten ook de sociologische aspecten van het Toegoevraagstuk niet uit het oog worden verloren.

Hoe zou de mate van aanpassing van de groep zijn, gezien o.m. het feit, dat men in geen 12 jaren zware landarbeid had verricht? Hoe waren de sociale omstandigheden in Hollandia? Hoe veel verdiende men daar-ginds en hoeveel kan men hier verdienen, enz. enz.?

Een mislukking van de kolonisatie zou voor de Surinaamse Regering funest zijn, aldus de heer Lamur. Uiteraard ook voor de Toegoenezen.

Ook bij de bevolking zou een mislukking repercussies opwekken in de stijl van "Als de Regering het nog niet eens kan, wat kan men dan van de bevolking verwachten."

Op donderdag 23 augustus werd in gezelschap van de heer Robles, Districtscommissaris van Suriname een bezoek gebracht aan het Santo Boma (bacove) project.

Santo Boma is een polder op ca. een half uur rijden van Paramaribo af. De opzet is een kernbedrijf, waar een deel van de deelnemers aan het project in loondienst zijn en de bacovecultuur leren, met na verloop van tijd daarnaast een eigen bacove areaal van \pm 2 ha.

Men heeft op het ogenblik 26 deelnemers, die volgens de heer Dinger, algemeen projectleider met moeite verkregen zijn.

Bacove is een zeer arbeidsintensieve cultuur, die veel toezicht vereist. Degene, die niet mee kan of niet de nodige geschiktheid kan opbrengen, gaat er onverbiddeijk uit.

In de loop der jaren - Santo Boma is \pm 4 jaar geleden gestart - heeft men 26 geselecteerde personen verkregen. Deze strenge selectie is de reden, dat het bedrijf nu goed is en bijzonder aanspreekt.

Men gaat binnenkort weer met 52 bedrijfjes beginnen. De heer Dinger, die 16 jaren Indië-ervaring heeft, voelt er wel voor om met de Toegoenezen in zee te gaan.

Zonder de bekende restrictie zou niets - behoudens wellicht de financiële consequentie - het voorstel van de heer Dinger in de weg staan.

Dit leek het goede moment om de voorzitter van de Werkgroep over dit punt te benaderen.

De heer Robles deelde mede, dat hoewel hij begrip had voor mijn inzichten, het politiek toch een moeilijk verkoopbare zaak zou gaan worden. Zolang Santo Boma bestaat, staan er 3000 aanvragers op de lijst. De praktijk heeft echter uitgewezen, dat 26 percelen net veel moeite konden worden vervuld (aldus de heer Dinger).

Indien nu zou worden overgegaan tot uitgifte aan vreemdelingen, zou dit zeker politiek ongewenste repercussies geven.

De heer Robles meende, dat de Toegoenezen zeker niet voor Santo Boma in aanmerking konden komen, noch voor enig ander project, aangezien hiermede de belangen van de bevolking zouden worden geschaad. Ik merkte op, dat het luttele aantal van 40 gezinnen (percelen) de bevolking toch zeker niet zou schaden. Dan nog echter bestond het politieke bezwaar, aldus de heer Robles, een argument waar n.h.v. te veel waarde aan wordt gehecht en waar door mij niets tegen ingebracht kon worden.

De Toegoenezen Arahams en Tomasouw waren zeer voor het project Santo Boma geporteerd. Beiden verklaarden dit te prefereren boven "Slootwijk".

Tijdens het bezoek aan Santo Boma werd ook nog een rit gemaakt langs de nieuw te ontginnen percelen om de Toegoenezen een indruk te geven van het beeld vóór de ontginning. Men heeft dan zonder meer met oerbos te maken. Ontginning met mechanische hulpmiddelen is echter mogelijk.

Op mijn vraag aan Arahams en Tomasouw, nadat ze hun voorkeur voor Santo Boma hadden uitgesproken of ze nieuw te ontginnen of reeds opengelegd terrein prefereerden, kozen zij voor het laatste.

Het oordeel van de heren - dat was me eerder al gebleken - is niet doordacht en onvoldoende gewogen. Men gaat af op het uiterlijke, het vertrouwen. In dit geval de verzorgde bacove aanplant en het vertrouwen wakkende van de heer Dinger, die over een vlotte Maleise conversatie beschikte en met de Toegoenezen meteen contact had.

In de avond van donderdag 23 augustus werd door mij een bezoek gebracht aan de heer Van Petten, die op een ervaring van twintig jaren in de Surinaamse bestuursdienst kan terug zien en de verhoudingen hier te lande bepaald wel kent.

Omstreeks een jaar geleden droeg hij zijn ambt van districtscommissaris Suriname over aan de heer Robles. Momenteel is hij werkzaam op het Kabinet van de Gouverneur.

De heer Van Petten deelde mij mede, dat - vanwege het feit dat de Toegoe-emigratie wel enigermate Rijksaangelegenheid was - hij in deze zaak wel was geïnteresseerd en van de wnd. Gouverneur toestemming had verkregen

zo nodig van zijn belangstelling blijkt te geven.

Ik deelde hem mijn moeilijkheden mede t.a.v. de beperkende bepalingen in de instructie van de Werkgroep.

"Slootwijk" biedt inderdaad mogelijkheden. Het zich vastpinnen op een voorstel zonder reële alternatieven is echter weinig bevredigend. Het is uiteraard mogelijk om ter zake de Minister-President te benaderen.

De heer Van Petten adviseert echter de nodige omzichtigheid te betrachten.

De voorzitter Robles is een figuur, die sterk in de politiek gemengd is en zijn positie o.m. te danken heeft aan zijn politieke overtuiging. Hij wenst op dit terrein bepaald geen moeilijkheden, zeker niet ter wille van een paar Toegoenezen.

Hij houdt zich strak aan zijn instructie en zal niet te bewegen zijn om namens de Commissie en op mijn verzoek "een goed woordje te doen" bij de Minister-President. (Dit is mij later ook wel gebleken).

Anderzijds zal Robles - aldus de heer Van Petten - zich gauw verongelijkt voelen, indien hij merkt, dat men tegen zijn verlangen ingaat. Hij zal waarschijnlijk wel steun vinden bij de Minister-President, hetgeen verdere vooruitzichten zou kunnen afremmen.

Robles pousseert "Slootwijk", omdat hij dit zonder enig gevaar kan doen.

De heer Van Petten stelt voor om eventueel tezamen met de heer Robles de heer Teunissen te benaderen, Directeur Planbureau Suriname.

Dit gebeurt op zaterdag 25 augustus, echter zonder de heer Robles, die meent zich van pogingen om verandering c.q. verbetering in de instructie te brengen, te distancieren. Hij had echter geen bezwaar indien de heer Van Petten en ik zich met de heer Teunissen zouden verstaan.

Over dit gesprek volgt later meer.

Met de zeer stringente beperkingen, zoals in de instructie aan de Werkgroep vervat, wordt de eventuele vestiging van de Toegoenezen wel sterk in een bepaalde richting gedreven.

Aangezien ingepolderde gronden, noch in te polderen gronden in aanmerking mogen worden gebracht voor uitgifte aan de Toegoegroep, blijft er in feite niets anders over dan de aankoop van een plantage of toewijzing van grond ergens in de rimboe.

Men heeft wel het gebaar willen maken van de helpende hand, maar distancieert zich verder van de zaak en wil er eigenlijk zo min mogelijk bemoeienis mee hebben. Deze indruk wordt ten minste sterk gewekt.

In gesprekken met Nederlandse ambtenaren / deskundigen in Surinaamse dienst, wordt wel begrip gevonden voor mijn bezwaren, van enige steun is echter geen sprake. Althans in eerste aanleg niet. Ook hier dus een distancieren, dat mij bijzonder pijnlijk heeft getroffen.

Op vrijdag 24 augustus werd wederom met de Werkgroep vergaderd.

De heer Snijders, Directeur van Opbouw en adviseur van de Werkgroep deelde mede; dat de adviseurs van de Regering in vergadering bijeen waren geweest en tot de conclusie waren gekomen om de Regering te adviseren "Slootwijk" aan de kopen.

Dit wordt voorlopig voor kennisgeving aangenomen, waarna zich op instigatie van het Statenlid Van Genderen een discussie ontwikkelt, waarin de vraag aan de orde wordt gesteld of de Commissie zich niet in de eerste plaats op de eventuele toelating van de Toegoenezen dient te beraden om daarna pas de eventuele vestiging in het geding te brengen.

De voorzitter meende dit te moeten onderschrijven, vooral toen de heer Van Genderen opmerkte, dat zijn Minister hem had opgedragen toch ook enige aandacht aan de toelating van de groep te wijden. Hij zou zich echter bij elke beslissing van de voorzitter c.q. de Werkgroep neerleggen, maar wilde in elk geval, dat er aantekening zou worden gehouden van zijn opmerking in het verslag. (Naar mijn mening een politiek dreigement).

De verwarring werd nog vergroot toen bleek, dat besluit en instructie elkaar niet helemaal dekten. Het besluit spreekt van toelating, de instructie van vestiging.

Ik meende tegen de discussie bezwaar te moeten maken. Onze missie heeft zich naar Suriname begeven om over een vestiging te praten en niet over toelating. Ik stelde voor, dat de voorzitter ter zake de Minister-President zou benaderen. Hiermede werd deze onverkwikkelijke discussie beëindigd.

Door mij werd in de vergadering ter sprake gebracht een inschakeling van de Toegoenezen in een project.

Hierop deelde de voorzitter mede, dat de instructie zich hiertegen verzette. Ik merkte op, dat de Surinaamse economie toch niet zou staan of vallen met de inschakeling van een 40-tal gezinnen. Technisch-economisch gezien zou inschakeling van de Toegoenezen mogelijk zijn, hetgeen door de vergadering werd toegegeven.

De voorzitter bleef zich echter hardnekkig vastklampen aan de instructie, terwijl de overige leden er de voorkeur aan gaven te zwijgen. Op mijn vraag of hij mij dan t.a.v. de achtergronden van de instructie kon inlichten, deelde de voorzitter mede hierop het antwoord schuldig te moeten blijven. x)

Het is wel duidelijk, dat niemand zijn vingers aan (politiek) water wil branden.

Ook de Regering, die aan veel critiek blootstaat, wenst zich terwille van een "Toegoenese immigratie" bepaald niet nog meer in discrediet te brengen. Al met al een bijzonder ongelukkig politiek klimaat om de Toegoenezen zo goed mogelijk op het paard te helpen.

Op zaterdag 25 augustus had ik nog een gesprek met de heer Van der Meulen over de instructie van de Werkgroep, dat resulteerde in de opmerking, dat hij mij in zijn hart wel gelijk moest geven.

Het later op de dag gevoerde gesprek met de heer Teunissen, Directeur Planbureau was bijzonder teleurstellend. De heer Van Petten had gemeend, dat ik bij genoemde heer wel steun zou vinden voor mijn standpunt. Niets was minder waar. De heer Teunissen stelde zich op het standpunt, dat aangezien de Regering een Werkgroep had ingesteld, alles ook via deze groep moest plaats vinden.

Op maandag 27 augustus werd een bezoek gebracht aan Nickerie, waar met de projectsleiders van de Prins Bernhardpolder en de Groot Henar polder werd gesproken. Eveneens werd een bezoek gebracht aan Ir. Witte op Wageningen, Directeur van de Stichting Machinale Landbouw.

De Toegoenezen voelden niet veel voor Nickerie, bovendien was inpassing vanwege de tijdsduur al niet mogelijk. Het bezoek leverde verder geen nieuwe gezichtspunten op.

Met Ir. Witte werd over "Slootwijk" gesproken. Hij vond "Slootwijk" wel een aanvaardbare propositie.

Aan het oordeel van de heer Witte, die op een jarenlange praktijk in Suriname kan wijzen, mag wel enige waarde gehecht worden.

Op dinsdag 28 augustus werd een bezoek gebracht aan de heer Robles met het verzoek om voor mij een gesprek met de Minister-President te willen arrangeren. Deze was echter dezelfde dag naar Trinidad vertrokken, ter bijwoning van de bevrijdingsfeesten.

Ik vroeg de heer Robles welke Minister ik het beste zou kunnen benaderen voor mijn - ook hem bekende - probleem.

Hij deelde mij mede, dat hij als Robles en niet als voorzitter mij wel bij de heer Snijders wilde introduceren. Ik zou de heer Snijders alsdan kunnen verzoeken een gesprek met de Minister van Opbouw, Dr. Ir. Essed, te willen arrangeren. Een wat omslachtige procedure.

- Aldus -

x) Bovenstaand gesprek was eerder al informeel tijdens het bezoek aan Santo Boma met de heer Robles gevoerd. Toen was de reactie echter heel anders.

Aldus werd door mij echter gedaan. De heer Snijders voldeed aan mijn verzoek en de afspraak werd voor woensdag 29 augustus gemaakt.

Van de gelegenheid werd gebruik gemaakt om nogmaals bij de heer Snijders de restricties van de instructie ter tafel te brengen.

Betrokkene steunde mij meer dan anders en hetzelfde was het geval met de heer Van der Meulen, die ik later op de dag bezocht en zo ver ging voor te stellen een eventuele inschakeling van de Toegoenezen in het Boma-project. Een heel ander geluid dus, dan oorspronkelijk werd gehoord.

~~Later op de dag werd de Directeur van Landbouw/Veeteelt/Visserij, Ir. Tichelman bezocht, die ook wel begrip had voor mijn probleem. Op mijn vraag of het zin had de Minister van Landbouw te benaderen antwoordde hij, dat dit niet veel zou uithalen, omdat Zijne Excellentie Rambaran Mishre een Hindustan was (Hindustanen zijn in de eerste plaats landbouwers en grondbezitters).~~

Het onderhoud met de Minister Essed, dat op woensdag 29 augustus zou worden gehouden, werd verzet op donderdag 30 augustus.

Op woensdag 29 augustus werd met de Werkgroep vergaderd.

Er ontstond enige schrik bij de voorzitter doordat het enige Nederlandse lid van de Werkgroep, de heer Van der Meulen en de Nederlandse adviseur, de heer Snijders, een lans braken voor de Toegoenezen en inschakeling voorstelden bij een bestaand project, met name Santo Boma.

Men zou in deze polder binnenkort weer met 52 nieuwe percelen beginnen. De Surinaamse boer zou niet worden benadeeld, indien de Nederlandse Regering de aanleg van een compensatiepolder financierde.

Inschakeling in een project kostte de Surinaamse Regering per boer \pm Sf. 10.000,-. Aangezien het om \pm 40 Toegoeneze gezinnen ging, zou dit dus betekenen dat een compensatiepolder met alles inbegrepen (cult.techn. werken, credieten, plantmateriaal etc.) de Nederlandse Regering zou kosten $40 \times \text{Sf. } 10.000,- \times = \text{Sf. } 400.000,- = \text{Nf. } 800.000,-$.

De voorzitter verzette zich met klem tegen dit voorstel, aangezien hij dit tegen de instructie achtte.

Het voorstel, dat in een eerder onderhoud met de heer Van der Meulen (z i e b o v e n) ter sprake werd gebracht, werd door mij uiteraard ondersteund, vooral ook, omdat aankoop en inrichting van "Slootwijk" ongeveer in de orde van grootte van Sf. 500.000,- zou komen te liggen. Dit is een groot bedrag.

Het is echter wel duidelijk, dat indien de vestiging van Toegoenezen in Suriname doorgang vindt, men een mogelijke mislukking à tout prix wil voorkomen.

In de gesprekken is dit zonder enige terughouding naar voren gekomen. Een mislukking zou geïnterpreteerd kunnen worden als zou Suriname geen bestaansmogelijkheden bieden in de landbouw.

Om een mislukking te voorkomen, zal o.m. een gedegen opzet noodzakelijk zijn en hieraan zitten noodwendig financiële consequenties vast.

Ruw geschat zou voor "Slootwijk" nodig zijn:

aankoop "Slootwijk"	Sf. 100.000,-
cult.technische e.a. voorzieningen	Sf. 200.000,-
onderhoud en credieten	Sf. 200.000,-

In de vergadering van 29 augustus werd nog het volgende gesteld door de Werkgroep:

"Gezien de ervaring in het verleden opgedaan met dergelijke projecten is het sterk aan te bevelen iemand met een landbouwkundige opleiding, die de groep kent, mee te sturen voor ten minste drie jaren.

- Daar -

x)

Een ervaringsgegeven van de Dienst Landbouw.

Daar de bestaande citrus- en cacao aanplantingen een goed cash inkomen aan de groep kunnen geven, zal er in een of andere vorm coöperatief gewerkt moeten worden.

Ofschoon de groep een sterke binding schijnt te hebben, moet er toch iemand zijn, die de organisatie en de leiding in de aanvangsperiode op zich neemt.

Verder hebben de jonge mannen beneden de 30 jaar geen of zeer weinig ervaring in de landbouw, zodat zij hierin opgeleid moeten worden.

Een leider zoals voorgesteld lijkt dan ook onontbeerlijk voor het slagen van de immigratie."

Door mij werd bepleit een eventuele Toegoevestiging op "Slootwijk" te integreren in het bestaande projectbeheer op Suriname en als zodanig een reeds aanwezige projectbeheerder mede te belasten met het "project Slootwijk". Het project "Slootwijk" ware niet te zien alleen voor Toegoenezen, maar voor iedereen, dit vanwege het feit, dat de Toegoenees anders altijd tot een aparte groep zou blijven behoren.

In het kader van dit laatste had ik op donderdag 30 augustus een onderhoud met de Minister Essed.

In dit onderhoud bepleitte ik inschakeling van de Toegoenezen in een bestaand project. Hij voorkeur Santo Boma. Men had mij immers van verschillende zijden verzekerd, dat het zeer de vraag was, of men het aantal van 52 gegadigden voor 52 percelen (nieuw te beginnen, zie boven) wel zou halen.

Ik moge hier ter zijde bij aantekenen, dat het op zich een contradictie lijkt, waarom dan zo veel bezwaar gemaakt wordt tegen inschakeling van de Toegoenees in het Bomaproject.

In het politieke vlak gezien is het echter duidelijk, dat de politieke partijen (de oppositie) op hun qui vive zijn en elke aanleiding zullen aangrijpen om politieke winstpunten te behalen.

Ik stelde aan Minister Essed, dat een integratie en assimilatie van de Toegoenezen mij van het grootste belang leek en dat ik er daarom een voorstander van was, om hen in het volle Surinaamse leven te plaatsen, c.q. in een bestaand landaanwinningsproject.

De Minister deelde mede, dat hij zeer verheugd was dit te horen, omdat men hem al van verschillende zijden had benaderd wat de Toegoenezen toch bewoog om naar Suriname te komen. Zij wilden Nederlander blijven en trouw aan het Nederlandse gezag.

In dit verband merkte Zijne Excellentie Essed op, dat de Surinamer bepaald niet anti Nederlands was, maar toch wel in de eerste plaats pro Surinaams.

Bij de plannen om de Toegoenezen naar Suriname over te brengen, had beter gesteld kunnen worden, dat zij de voorkeur gaven aan een gebied, dat

- 1) niet anti Nederlands gezind is
- 2) tot het Nederlandse taalgebied behoort.

De Minister Essed voelt meer voor spreiding en homogenisatie. Dit is ook het standpunt van de Surinaamse Regering.

Er zou echter een moeilijkheid kunnen ontstaan bij de toewijzing van percelen. Dit regardeert hem niet in de eerste plaats, aangezien hij meer met de planning te maken heeft. Hij zegt echter toe te gelegener tijd het standpunt zoals boven gesteld, te bepleiten.

Teruggrijpende naar de vergadering van woensdag 29 augustus moge vermeld worden, dat door mij nog een aantal bezwaren t.a.v. "Slootwijk" naar voren werden gebracht, buiten het reeds genoemde van de apartheid (geïsoleerdheid).

De bezwaren zijn de volgende:

- 1) afstand
- 2) moeilijkheid afzet cash crop
- 3) zilttheid van de Commetawane-kreek en daardoor mogelijke zilttheid van de grond.

De Werkgroep wist mij ervan te overtuigen, dat mijn bezwaren niet gegrond waren. T.a.v. punt 3 was ik geheel overtuigd, nadat ter zake (een der volgende dagen) met het Hoofd van het Bodemkundig Bureau contact was opgenomen.

Betrokkene deelde mij mede, dat de gehele kuststrook nagenoeg hetzelfde beeld te zien gaf. De daar voorkomende zeeklei qualificeerde hij als jonge zeeklei met een zeer hoog chemisch vruchtbaarheidsniveau, afhankelijk van een oppervlakkige afwatering. De interne afwatering is gering.

In de extreem droge tijd is de Commetawane inderdaad brak. Dit is echter met alle rivieren in de kustvlakte het geval. Gezien de inpolderingen behoeft dit echter geen bezwaar te zijn.

De twee eerstgenoemde bezwaren wogen bij mij weliswaar niet zo zwaar. Indien er een terrein dicht bij "Slootwijk" gevonden kon worden, zou ik daar echter wel voorkeur aan willen geven.

Bij de alternatieven werd door de Werkgroep, behalve de reeds in de aanvang genoemde, opgegeven:

- 1) de plantage Visserszorg/Leliëndaal (40 ha citrus, geen huisvesting, mindere watervoorziening). Te koop aangeboden voor f. 100.000,-. Liggt dicht bij Paramaribo dan "Slootwijk", in een meer geoccupeerd gebied. Biedt nagenoeg dezelfde mogelijkheden als "Slootwijk".
- 2) Het terrein van de N.V. Caribbean in Saramacca. (Door de heer Van der Meulen als onbruikbaar gequalificeerd).
- 3) Bacovebedrijf Santo Boma, of een ander project.

Visserszorg/Leliëndaal werd op donderdagochtend bezocht in gezelschap van de Districtscommissaris van de Commewijne, de heer Douglas. Het geheel sprak de Toegoenezen zeer aan, in tegenstelling tot "Slootwijk", dat nog steeds niet hun warme belangstelling heeft.

Zoals reeds eerder gezegd, de Toegoenezen reageren ter zake niet bereedeneerd. Men gaat op oude herinneringen en sentiment af. De tocht - per auto - naar Leliëndaal ging door een dichtbevolkt gebied, wekte herinneringen aan het oude Indië en zag er bijzonder lieflijk uit. Daar zouden zij zich met liefde willen vestigen, ondanks het bezwaar, dat huisvesting nog niet direct aanwezig was en de watervoorziening niet zo best was (te weinig regenbakken).

De afstand tot Paramaribo is vrij gering en men zit in een dichtbevoond centrum. Schoolgaan van kinderen (Mulo of Techn.School) in de stad zou geen moeilijkheden bieden.

Op de vergadering van vrijdag 31 augustus werd door mij een lans gebroken voor Visserszorg/Leliëndaal.

Met uitzondering van de voorzitter had men wel begrip voor de zaak, echter werd het volgende argument naar voren gebracht:

"Het Gouvernement heeft een groot gedeelte van Zorgvliet, grenzend aan Visserszorg/Leliëndaal destijds verkregen. Er werd een plan opgesteld voor Zorgvliet, waarvan de kosten Sf. 300.000,-- bedroegen. Het plan kon bij gebrek aan fondsen geen doorgang vinden.

Uit politieke overwegingen is dit terrein zonder overigens enige toezegging, dat verbeteringen zouden worden aangebracht, voor gebruik toegewezen aan een invloedrijke Surinamer van Javaanse afkomst. Betrokkene kreeg toestemming de grond aan zijn volgelingen uit te geven. Het was niet mogelijk om deze mensen aan hun lot over te laten. Door de Surinaamse Regering (Dienst Landbouw) is het allernoodzakelijkste gedaan voor lozing en inval van het terrein.

De occupanten zitten er nu nog onder slechte omstandigheden. Er is nog steeds geen geld om de verbeteringen aan te brengen.

Als nu de Toegoenezen gevestigd worden in het aangrenzende terrein en alle voorzieningen, die nodig zijn krijgen, kunnen we van de eerste groep reactie verwachten, zeker wanneer hun leider - Sumita - tot de oppositie van de Regering behoort."

Hiermede was het punt Visserzorg/Leliëndaal van de baan.

De heer Van Genderen betoogde nog, dat de vestiging van de Toegoenezen in Suriname voor de bevolking verteerbaar gemaakt moest worden. Verteerbaar ook in de politieke sfeer. Het is hem bekend hoe de diverse fracties erover denken. Verteerbaar wordt de zaak, indien men b.v. van "Slootwijk" niet alleen een Toegoeproject maakt, maar een algemeen project.

Wij moeten een open oog hebben voor de omstandigheden, waarin de Regering zich nu bevindt, aldus de heer Van Genderen.

Resumerend

Uit het bovenstaande ware niet te concluderen, dat het "voorstel Slootwijk" mij onaanvaardbaar leek.

Het ging mij er in de eerste plaats om te trachten de restrictie te doorbreken en bovendien naar andere reële alternatieven te zoeken.

Het was in hoge mate onbevredigend, dat praktisch eigenlijk wel behoefte bestond aan inschakeling van de Toegoenees in een landaanwinningsproject, maar dat op grond van politieke overwegingen hieraan niet kon worden tegemoetgekomen.

Vanwege de rechtstreekse bemoeienis van de overheid bij dit soort van projecten, kwamen mij deze voor de Toegoenese migratie wel aantrekkelijk voor.

De merites van "Slootwijk" konden voorshands door mij niet zuiver worden beoordeeld. Ik was er niet direct van overtuigd, dat "Slootwijk" voor de Toegoenezen de beste aanpak zou zijn.

Door het voortdurend afhouden van de Werkgroep en het telkens pousseren van "Slootwijk" werd bij mij een zekere tegenzin gewekt.

Buiten de vergaderingen om werden door mij veelvuldige contacten gelegd met ter zake deskundigen, waarbij - behalve andere mogelijkheden - ook telkenmale "Slootwijk" ter sprake werd gebracht. Hierdoor raakten mijn inzichten over de propositie van "Slootwijk" scherper omlijnd. Zelfs leek het "Slootwijkplan" op een goed moment voor de Toegoenezen gunstiger dan inschakeling bij een "project".

De immigranten zullen zeker in de aanvang wel enige extra zorg nodig hebben en in zekere zin in een uitzonderingspositie verkeren. Alsdan kunnen zij veel beter op een "eigen project" zitten, dan op een regulier Gouvernementsproject met veel straffere regels.

In de gehouden gesprekken kwam ook steeds meer het advies naar voren, om in eerste aanleg de Toegoenees niet in te schakelen bij een rijst- of bacovecultuur. (Vanwege de betrekkelijk geringe verdienste in de rijst en de hoge arbeidsintensiteit in de bacovecultuur, die praktisch als tuinbouw kan worden gequalificeerd).

De voordelen van "Slootwijk" zijn:

- 1) directe onderbrenging van de Toegoegroep is mogelijk
- 2) men heeft direct de beschikking over een producerend areaal, waarvan vooral de
- 3) citrus belangrijk is, mede i.v.m. de gegarandeerde afname door de z.g. "Sappenfabriek", die over ongeveer 2 maanden in gebruik zal worden genomen. x)
- 4) afzet van cash.-crop is behalve in Paramaribo, ook in het bauxiet-centrum Moengo mogelijk. Moengo ligt oostelijk van "Slootwijk" aan de Oost/West verbinding.
- 5) de ligging aan de O.-W. verbinding is uitermate gunstig.

Op een van de laatste dagen werd nog contact opgenomen met de heer H. Seljee, voormalig plantageopzichter op "Slootwijk". (7 jaren verblijf).

- Hij -

x) De Sappenfabriek is in Paramaribo in aanbouw en wordt voor 40% door het Gouvernement gefinancierd.

Hij verzekerde mij:

- 1) dat de grond uitstekend was
- 2) de afwatering uitstekend
- 3) de citrus een zeer goed product is. (de heer Seljee is in de Commewijne de belangrijkste citruskweker).
- 4) hij op "Slootwijk" gedurende zijn verblijf nooit een watertekort had meegemaakt.

Bovenstaande feiten waren mij al bekend. De man uit de praktijk gaf hierop een bevestiging.

Op grond van het vorenstaande moge ik in overweging geven als eerste prioriteit "Slootwijk" aan te houden, daarna Visserszorg/Leliëndaal en ten slotte inschakeling in een project.

De Dienst Landbouw is bereid om zodra in principe accoord wordt gegaan met het "plan Slootwijk", ter zake een gedetailleerde begroting op te stellen. Zoals reeds gezegd moet gerekend worden op ongeveer Sf. 500.000,--.

De optie op "Slootwijk" - aanvankelijk verleend tot 31 augustus - is door de N.H.M. met twee weken verlengd.

Paramaribo, 2 september 1962.

De Rapporteur,

w.g. W.G.F. Winia.

Ministerie
van
Algemene Zaken.

Paramaribo, 18 augustus 1962.

No. 5443

DE MINISTER VAN ALGEMENE ZAKEN.

Gelezen de brief van de Minister President van 11 augustus 1962
No. 5249;

O v e r w e g e n d e:

dat naar aanleiding van het overleg met de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken inzake het verlangen van de Toegoenezen in Suriname te worden toegelaten besloten is dat twee voormannen der Toegoenezen, vergezeld van de resident van Hollandia, de heer Winia, naar Suriname zullen reizen voor het voeren van besprekingen

dat te dien einde een werkgroep dient te worden ingesteld die de besprekingen zal voeren.

HEEFT GOEDGEVONDEN:

- I. In te stellen een werkgroep die tot taak heeft besprekingen te voeren inzake de eventuele toelating in Suriname van een aantal Toegoenezen.
- II. In voormelde werkgroep te benoemen tot:
 - a. Lid en Voorzitter, de heer E.A.ROBLES, Distrikts-Kommissaris van Suriname;
 - b. Leden, de heren:
A.G.SMIT, Hoofd Dienst Landbouw,
O.W.VAN GENDEREN, Onder Directeur van Sociale Zaken;
Ir.J.VAN DER MEULEN, Directeur Bureau Landelijke Opbouw;
R.E.GUICHERITE, Hoofd-Inspekteur van Politie.
- III. Aan te wijzen als Sekretaris der werkgroep, de heer A.G.SMIT.
- IV. Van het vorenstaande afschrift te zenden aan Zijne Excellentie de wnd.Gouverneur van Suriname, de Ministers, de Distrikts-Commissaris van Suriname, de werkgroep voornoemd en aan ieder der benoemden.

DE MINISTER VAN ALGEMENE ZAKEN,
namens deze,
De Directeur van Algemene Zaken,

w.g. H.N.Rijk van Ommeren.

(H.N. RIJK VAN OMMEREN)

A a n
de Heer E.A.ROBLES
Distrikts-Kommissaris van
Suriname.

93699

Verstuur 5/9/62

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Directie Afdeling	BPIZ/NNG	Bewerker Mr. K.E. Breslau	Klass. nr.	Doss. nr. G.36099
----------------------	----------	------------------------------	------------	-------------------

Corr. nr.	GS- <u>pro</u> /36099	Rubricering	Zaakgeheim SECRET	<u>Vertrouwelijk</u> SECRET
-----------	-----------------------	-------------	--	---

Ingekomen stuk dd.		INZAGE	
van	Voorafgaande <u>Hr. H. H. H. H.</u> <u>F.A.2.</u> <u>g 11/6</u> <u>12/9</u>	Na expeditie	<u>Hr. Van Beuge</u> <u>Hr. Dieudonné</u> <u>Hr. Verhoeff</u> <u>k. 55</u>
Vervolg op Corr. nr.			

Medezenden: Met I en II:	Getypt door:	Gecolld door:	Verzonden	
	<u>[Signature]</u>	<u>[Signature]</u>	dd. <u>II en II</u> <u>12-9-62</u>	door: <u>[Signature]</u>

Nota ddo. 7 sept. 1962, van Staatssecr. a/Ministerraad.

(nog te maken)

Verslag Oriëntatiereis Suriname van W.G.F. Winia ddo 2 sept. 1962.

(voor zover nodig bij te maken) + bijl.

ASA: Van uitgaande brief/gaarne 2 extra copieën voor Hr. Breslau (k.55)

Rappeleren op

Wijze van verzending a.a. (koerier, expresse, aangetekend, kosten verhalen, publiceren, zegelen, enz.)

Koerier

Direct!

Te vernietigen na _____ jaar.

's-Gravenhage, 12 Sept. '62

Onderwerp: Kosten van overbrenging van de Toegoenese gemeenschap van Hollandia naar Suriname.

I.
AAN
de Heer Minister-President,
Voorzitter van de Ministerraad,
te
'S-GRAVENHAGE.

Hr. Minister.
De ambtenaren van Financien
zijn akkoord met de
voorzending aan de
Ministerraad.

In verband met
het dringend karakter
van deze aanvragen,
heeft het is gemedend
voorzijnd overleg
met onze ambt.
gevoel van
Financien
te mogen laken.

Ik heb de eer U ~~te~~ Excellentie hierbij aan te bieden een nota betreffende het in hoofde genoemd onderwerp en moge U verzoeken deze aan gelegenheid op zo kort mogelijke termijn in de Raad van Ministers ter tafel te brengen.

Een doordruk van dit schrijven vergezeld van de bijlage doe ik daartoe toekomen aan ieder van de leden van de Ministerraad en aan de Directeur van het Kabinet der Koningin.

DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

II.
Copie van I met bijlage te zenden aan: de leden van de Ministerraad, de Secretaris van de Ministerraad en aan de Directeur van het Kabinet der Koningin.

DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

mb 26/9k

Afschrift
MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Hoofdafdeling Bestuurlijke,
Politieke en Internationale
Zaken voor Nederlands-
Nieuw-Guinea.

Vertrouwelijk

's-GRAVENHAGE, 12 september 1962.

No. GS 12128/36099

Onderwerp:

Kosten van overbrenging
van de Toegoenese gemeen-
schap van Hollandia
naar Suriname.

AAN

de Heer Minister-President,
Voorzitter van de Ministerraad
te
's-GRAVENHAGE.

Ik heb de eer U hierbij aan te bieden een nota betreffende het in hoofde genoemd onderwerp en moge U verzoeken deze aangelegenheid op zo kort mogelijke termijn in de Raad van Ministers ter tafel te brengen.

In verband met het dringend karakter van deze aangelegenheid heb ik gemeend voorafgaand overleg met onze ambtgenoot van Financiën achterwege te mogen laten.

Een doordruk van dit schrijven vergezeld van de bijlage doe ik toekomen aan ieder van de leden van de Ministerraad en aan de Directeur van het Kabinet der Koningin.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

w.g.E.H.Toxopeus.

*aan de afzender
met Fin. afdel.
ambtgenoot vice premier
St. West
heeft kennis: men moet
met St. West heel voorzichtig zijn
Kabinet*

x) gezamenl. Directie van de
Cultuurbeschermende Dienst.

(behandeld in Ministerraad
van 20 Sept '62)

Vertrouwelijk

NOTA VOOR DE RAAD VAN MINISTERS.

Onderwerp: Kosten overbrenging van de
Toegoenese gemeenschap te
Hollandia naar Suriname.

=====

De Toegoenese Christen-gemeenschap te Hollandia werd in februari 1950 gesticht door 26 gezinnen, die hun woonplaats Toegoe nabij Djakarta hadden moeten verlaten als gevolg van de vijandige houding die jegens hen door de Indonesische bevolking in de omgeving werd aangenomen in de periode rond de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië.

Het ontstaan van de Toegoe-gemeenschap gaat terug tot de tijd van de Verenigde Oost-Indische Compagnie. De Toegoenezen zijn afstammelingen van de z.g. "Mardijkers", op hun beurt voortgekomen uit een menging van Portugese ex-krijgsgevangenen met vrouwen uit de Portugese koloniën, vooral uit Malakka en van Java. In de loop der tijd hebben nieuwe vermengingen plaatsgevonden met Nederlanders, Balinezen, Timorezen, Minahassers en Chinezen.

Ondanks deze heterogene samenstelling heeft de Toegoegemeenschap zich ontwikkeld tot een hechte gemeenschap met een eigen aard, een sterk gemeenschapsbesef en een eigen Protestant-Christelijk levenspatroon. Deze homogene gemeenschap voelt vanaf de V.O.C.-tijd tot nu een sterke verbondenheid met het Nederlandse gezag.

De recente politieke ontwikkelingen rond Nederlands-Nieuw-Guinea en de vrees onder een toekomstig Indonesisch bewind opnieuw in de verdrukking te geraken hebben de leden der Toegoe-gemeenschap doen uitzien naar mogelijkheden dit gebiedsdeel nog voor het aftreden van het Nederlandse gezag - dat hen tot dusver bescherming bood - te verlaten en te trachten elders een nieuw bestaan op te bouwen.

De mogelijkheid daartoe bestaat in Suriname, waar de Landsregering zich in principe bereid heeft verklaard de Toegoenezen als landbouwers-emigranten toe te laten mits de aan deze emigratie verbonden kosten door Nederland worden gedragen.

Overeenkomstig het door de Gouverneur van Nederlands-Nieuw-Guinea

terzake uitgebrachte advies is de ondergetekende van oordeel, dat de hiervoren geschetste omstandigheden dringende reden vormen om de Toegoe-gemeenschap de helpende hand te bieden.

Hij is van mening dat deze hulp zal dienen te bestaan in de betaling van de reiskosten van de ca. 178 personen tellende, uit 30 gezinnen bestaande groep van Toegoenezen van Hollandia naar Suriname, alsmede van de overige kosten welke nodig zijn om hun vestiging in Suriname mogelijk te maken.

Bij een oriënterend bezoek dat door twee vertrouwensmannen van de Toegoenezen, die vergezeld werden door de Resident van Hollandia, de heer W.G.F. Winia, eind augustus 1962 aan Suriname hebben gebracht, werden de mogelijkheden voor vestiging van de Toegoenezen als landbouwers daar te lande ter plaatse onderzocht.

Het door de heer Winia over deze oriënteringsreis uitgebrachte verslag gaat als bijlage hiernevens.

Zoals daaruit blijkt bestaat de mogelijkheid van vestiging van de Toegoenezen op de bestaande onderneming "Slootwijk", eigendom van de Nederlandse Handel Maatschappij.

Deze onderneming is door de N.H.M. te koop aangeboden aan het Gouvernement van Suriname met een optie tot 14 september 1962.

Met aankoop van deze onderneming en de nodige cultuurtechnische en andere voorzieningen zal blijkens het rapport van de heer Winia ruw geschat een bedrag van Sf. 500.000.- = Nf. 1.000.000.- zijn gemoeid.

De totale kosten van de overbrenging van de Toegoenezen naar Suriname en hun vestiging aldaar worden zeer globaal geraamd op Nf. 1.800.000.-, te weten:

- aankoop van de onderneming "Slootwijk" en daarmede verband houdende voorzieningen..... f. 1.000.000.-
- vervoer van 178 personen per vliegtuig in de economy-class van Hollandia via Biak en Schiphol naar Paramaribo, 178 x f. 3.933.-..... " 700.074.-
- verblijfkosten te Biak op doorreis 178 x f.30.- p.p. " 5.340.-
- verblijfkosten in Nederland op doorreis 178 x f. 50,- p.p. " 8.900.-
- kosten voor levensonderhoud in Suriname gedurende

een aanlooperperiode, à f. 500.- per gezin per maand,
voor 30 gezinnen gedurende 6 maanden f. 90.000.-
totaal f. 1.804.314.-

Indien de reis per schip of met charter-vliegtuigen zal kunnen plaatsvinden, zullen de vervoerskosten op een lager bedrag uitwerken. Voorts kon in bovenstaande raming nog geen rekening worden gehouden met kortingen welke op de vliegreis worden genoten voor kinderen in de leeftijdsgroepen van 0-2 en van 2-12 jaar.

De ondergetekende moge de Ministerraad verzoeken machtiging te verlenen ten behoeve van de voor de overbrenging der Toegogemeenschap naar Suriname nodige uitgaven, welke niet ten laste van de begroting van Nederlands-Nieuw-Guinea kunnen worden gebracht, extra fondsen ter beschikking te stellen op Hoofdstuk VIIB der Rijksbegroting voor 1962.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

w.g.E.H.Toxopeus.

's-Gravenhage, 12 september 1962.

Winia op Staatseventaris.
19/9/

19/9

Van: J.S. Vollema

Aan: Hr. Dieudonné.

Kosten overbrenging Toegoenese gemeenschap naar Suriname.

Heer Winia
Mn as DR.

Uit het rapport van Res. Winia blijkt, dat aankoop van de plantage "Slootwijk" de enige op korte termijn realiseerbare vestigingsmogelijkheid in Suriname is voor de Toegoenese gemeenschap.

Volgens de in Suriname aan de Heer Winia verstrekte gegevens ligt Slootwijk hemelsbreed op ca 30 km ten Oosten van Paramaribo. Het emplacement is zowel te water als grotendeels over land te bereiken. De snelste verbinding met Paramaribo is het oversteken per veer van de Suriname-rivier, per auto de grote Oost-Westweg volgen tot de Commetawane-kreek en deze kreek 4 km opvaren tot het emplacement. Er is reeds een wegtracé uitgezet van het emplacement tot de grote weg, welk tracé reeds voorzien van bruggen en duikers en gedeeltelijk berijdbaar is, zodat met betrekkelijk geringe kosten een wegverbinding tot stand te brengen zou zijn.

Het perceel is 1790 ha groot, waarvan 790 ingepolderd zou zijn. De grondgesteldheid wordt gunstig beoordeeld. Er zouden producerende aanplantingen zijn van koffie (100 ha), citrus (27 ha) en cacao (20 ha). Op het emplacement staan 57 grotere en kleinere woningen, een fabriek annex opslagruimte, een kantoor, een school, een winkel, een polikliniek en een recreatielokaal. Electriciteits- en watervoorziening zijn aanwezig.

Gezien deze beschrijving lijkt de gevraagde koopsom ad S f. 100.000 bepaald zeer billijk. Ogenschijnlijk zouden de 40 Toegoenese gezinnen direct op Slootwijk opgevangen kunnen worden en aanstonds enige geldelijke inkomsten kunnen verkrijgen uit de verkoop der koffie-, cacao- en citrusproducten. Er zouden slechts enkele voorzieningen nodig zijn, in de eerste plaats zou er een voedselgewassen-areaal van enkele tientallen ha moeten komen en het lijkt wenselijk de wegverbinding van 4 km tot stand te brengen om het isolement te verbreken. De aanstelling van een leider zou voorts voor het welslagen van de kolonisatie van veel belang zijn.

Het is mij echter ten enenmale onduidelijk waarom men in Suriname nog S f. 400.000 t.b.v. de vestiging der Toegoenese gemeenschap nodig acht voor "cultuurtechnische- en andere voorzieningen, onderhoud en credieten". Deze kosten komen mij onbegrijpelijk hoog voor en ik heb op 18 dezer de voormalige landbouwkundig adviseur van de N.H.M., Dr. Prillwitz, opgebeld voor nadere inlichtingen over "Slootwijk".

Dr. Prillwitz bevestigde, dat het perceel rond 1800 ha groot is en dat de grondgesteldheid (voor Suriname) zeer goed is. Er staat 110 ha liberica koffie (waarvan 40 ha productief), 20 ha cacao-aanplant, grotendeels bestaande uit oculaties en stekken (waarvan 9 ha productief) en 26 ha citrusaanplant, (waarvan 9 ha productief). In totaal dus 156 ha aanplant, die goed onderhouden is en voorzien van een goed afwateringsstelsel. Verder zijn er nog 450 ha z.g. "oude bedelving", d.w.z.

vroeger ontgonnen en van goten voorzien terrein, dat echter niet beplant en onderhouden is, doch met betrekkelijk geringe kosten weer plantrijp gemaakt kan worden. De oogsten der productieve arealen koffie, cacao en citrus zijn zeer goed en citrus achtte Dr. Prillwitz wel het meest aantrekkelijke handelsgewas, vooral als de niet voor export geschikte vruchten straks kunnen worden verkocht aan de sappenfabriek. De jaarproductie is thans 4000 kratten export kwaliteit grapefruit en sinaasappelen. De cacao doet het ook goed op Slootwijk, doch deze cultuur eist veel zorg. De prijs der liberica-koffie is sterk gedaald en bedraagt thans (met overheids-subsidie) f. 1,-- per kg, dat is minder dan de "all in" ondernemingskostprijs van f. 1,27 p. kg. Dit is één van de redenen waarom de N.H.M. de plantage verkopen wil. Een andere dringende reden is de onmogelijkheid om voldoende arbeiders aan te trekken. De N.H.M. heeft becijferd, dat een extra investatie van S f. 400.000 nodig zou zijn om het project als onderneming rendabel te maken. De cacao- en citrus-aanplantingen zouden daartoe tot 400 à 500 ha uitgebreid moeten worden.

Dr. Prillwitz bevestigde voorts de aanwezigheid van woningen en bedrijfsgebouwen, maar hij vestigde er de aandacht op, dat een deel der arbeiderswoningen in slechte staat verkeert. Hij bevestigde voorts de mogelijkheid van een wegverbinding van het emplacement naar de Oost-Westweg. Het tracé gaat grotendeels over hoge grond, doch er is een moerassig stuk in. Als deze weg er komt, zal het isolement opgeheven zijn en is de nabijgelegen grote Javanen-nederzetting Tamanredjo met haar winkels, pasars, bioscoop, etc. gemakkelijk bereikbaar. Volgens hem zijn deze Javanen ten dele Christenen.

Dr. Prillwitz acht Slootwijk zeer geschikt voor de vestiging der Toegoenese gemeenschap. Op het perceel kan in de natte moesson sawahrijst verbouwd worden; dit geschiedt reeds door de Javaanse arbeiders van Slootwijk. In coöperatief verband zouden de Toegoenezen dus bij een goede aanpak in hun eigen voeding kunnen voorzien en geldelijke inkomsten kunnen verkrijgen uit de overjarige gewassenaanplantingen. De verkoopsprijs van de liberica-koffie is voor kleine landbouwers nog wel lonend te achten.

Resumerend meen ik op grond der hier beschikbare gegevens te kunnen stellen, dat de vestiging der Toegoenese gemeenschap op "Slootwijk" bij een goede aanpak gunstige perspectieven biedt. Onbegrijpelijk zijn de zeer hoge kosten die men in Suriname nodig acht voor diverse, met name cultuurtechnische voorzieningen t.b.v. deze vestiging. Wil men in Suriname misschien een veel groter areaal dan ± 200 ha gereed maken om ook Surinaamse kolonisten op "Slootwijk" te doen vestigen? Een deskundige beoordeling van de situatie en een antwoord op de gerezen vragen is m.i. alleen te verkrijgen door een onderzoek ter plaatse. Ik moge U hierbij voorstellen Ir. Ham op korte termijn met dit nadere onderzoek te belasten.

19 september 1962.

Van: J.S. Vollema

Aan: Hr. Dieudonné.

Pea
25/9
1. K
17/9
17/9
Conf

Kosten overbrenging Toegoenese gemeenschap naar Suriname.

APB

Uit het rapport van Res. Winia blijkt, dat aankoop van de plantage „Slootwijk” de enige op korte termijn realiseerbare vestigingsmogelijkheid in Suriname is voor de Toegoenese gemeenschap.

Volgens de in Suriname aan de Heer Winia verstrekte gegevens ligt Slootwijk hemelsbreed op ca 30 km ten Oosten van Paramaribo. Het emplacement is zowel te water als grotendeels over land te bereiken. De snelste verbinding met Paramaribo is het oversteken per veer van de Suriname-rivier, per auto de grote Oost-Westweg volgen tot de Commetawankreek en deze kreek 4 km opvaren tot het emplacement. Er is reeds een wegtracé uitgezet van het emplacement tot de grote weg, welk tracé reeds voorzien van bruggen en duikers en gedeeltelijk berijdbaar is, zodat met betrekkelijk geringe kosten een wegverbinding tot stand te brengen zou zijn.

Het perceel is 1790 ha groot, waarvan 790 ingepolderd zou zijn. De grondgesteldheid wordt gunstig beoordeeld. Er zouden producerende aanplantingen zijn van koffie (100 ha), citrus (27 ha) en cacao (20 ha). Op het emplacement staan 57 grotere en kleinere woningen, een fabriek annex opslagruimte, een kantoor, een school, een winkel, een polikliniek en een recreatielokaal. Electriciteits- en watervoorziening zijn aanwezig.

Gezien deze beschrijving lijkt de gevraagde koopsom ad S f. 100.000 bepaald zeer billijk. Ogenschiedlijk zouden de 40 Toegoenese gezinnen direct op Slootwijk opgevangen kunnen worden en aanstonds enige geldelijke inkomsten kunnen verkrijgen uit de verkoop der koffie-, cacao- en citrusproducten. Er zouden slechts enkele voorzieningen nodig zijn, in de eerste plaats zou er een voedselgewassen-areaal van enkele tientallen ha moeten komen en het lijkt wenselijk de wegverbinding van 4 km tot stand te brengen om het isolement te verbreken. De aanstelling van een leider zou voorts voor het welslagen van de kolonisatie van veel belang zijn.

Het is mij echter ten eenemale onduidelijk waarom men in Suriname nog S f. 400.000 t.b.v. de vestiging der Toegoenese gemeenschap nodig acht voor „cultuarotechnische- en andere voorzieningen, onderhoud en credieten”. Deze kosten komen mij onbegrijpelijk hoog voor en ik heb op 18 dezer de voormalige landbouwkundig adviseur van de N.H.M., Dr. Prillwitz, opgebeld voor nadere inlichtingen over „Slootwijk”.

Dr. Prillwitz bevestigde, dat het perceel rond 1800 ha groot is en dat de grondgesteldheid (voor Suriname) zeer goed is. Er staat 110 ha liberica koffie (waarvan 40 ha productief) 20 ha cacao-aanplant, grotendeels bestaande uit oculaties en stekken (waarvan 9 ha productief) en 26 ha citrusaanplant, (waarvan 9 ha productief). In totaal dus 156 ha aanplant, die goed onderhouden is en voorzien van een goed afwateringsstelsel. Verder zijn er nog 450 ha z.g. „oude bedelving”, d.w.y.

vroeger ontgonnen en van goten voorzien terrein, dat echter niet beplant en onderhouden is, doch met betrekkelijk geringe kosten weer plantrijp gemaakt kan worden. De oogsten der productieve arealen koffie, cacao en citrus zijn zeer goed en citrus achtte Dr. Frillwitz wel het meest aantrekkelijke handelsgewas, vooral als de niet voor export geschikte vruchten straks kunnen worden verkocht aan de sappenfabriek. De jaarproductie is thans 4000 kratten export kwaliteit grapefruit en sinaasappelen. De cacao doet het ook goed op Slootwijk, doch deze cultuur eist veel zorg. De prijs der liberica-koffie is sterk gedaald en bedraagt thans (met overheids-subsidie) f. 1,— per kg, dat is minder dan de „all in“ ondernemingskostprijs van f. 1,27 p. kg. Dit is één van de redenen waarom de N.H.M. de plantage verkopen wil. Een andere dringende reden is de onmogelijkheid om voldoende arbeiders aan te trekken. De N.H.M. heeft becijferd, dat een extra investatie van S f. 400.000 nodig zou zijn om het project als onderneming rendabel te maken. De cacao- en citrus-aanplantingen zouden daartoe tot 400 à 500 ha uitgebreid moeten worden.

Dr. Frillwitz bevestigde voorts de aanwezigheid van woningen en bedrijfsgebouwen, maar hij vestigde er de aandacht op, dat een deel der arbeiderswoningen in slechte staat verkeert. Hij bevestigde voorts de mogelijkheid van een wegverbinding van het emplacement naar de Oost-Westweg. Het tracé gaat grotendeels over hoge grond, doch er is een moerasig stuk in. Als deze weg er komt, zal het isolement opgeheven zijn en is de nabijgelegen grote Javanen-nederzetting Tomanredjo met haar winkels, pasars, bioscoop, etc. gemakkelijk bereikbaar. Volgens hem zijn deze Javanen ten dele Christenen.

Dr. Frillwitz acht Slootwijk zeer geschikt voor de vestiging der Toegoenese gemeenschap. Op het perceel kan in de natte moesson sawahrijst verbouwd worden; dit geschiedt reeds door de Javaanse arbeiders van Slootwijk. In coöperatief verband zouden de Toegoenezen dus bij een goede aanpak in hun eigen voeding kunnen voorzien en geldelijke inkomsten kunnen verkrijgen uit de overjarige gewassenaanplantingen. De verkoopprijs van de liberica-koffie is voor kleine landbouwers nog wel lonend te achten.

Resumerend meen ik op grond der hier beschikbare gegevens te kunnen stellen, dat de vestiging der Toegoenese gemeenschap op „Slootwijk“ bij een goede aanpak gunstige perspectieven biedt. Onbegrijpelijk zijn de zeer hoge kosten die men in Suriname nodig acht voor diverse, met name cultuurtechnische voorzieningen t.b.v. deze vestiging. Wil men in Suriname misschien een veel groter areaal dan + 200 ha gereed maken om ook Surinaamse kolonisten op „Slootwijk“ te doen vestigen? Een deskundige beoordeling van de situatie en een antwoord op de gezeten vragen is m.i. alleen te verkrijgen door een onderzoek ter plaatse. Ik moge U hierbij voorstellen Ir. Ham op korte termijn met dit nadere onderzoek te belasten.

19 september 1962.

199

Afd. FEZ/NGG

H. Dr. General

Conf.

L.K.

Van: J.S. Vollema

En. exempl. is de h. S.S.

Aan: Hr. Dieudonné.

van de heer

A 20/9

Kosten overbrenging Toegoenese gemeenschap naar Suriname.

Uit het rapport van Res. Winia blijkt, dat aankoop van de plantage "Slootwijk" de enige op korte termijn realiseerbare vestigingsmogelijkheid in Suriname is voor de Toegoenese gemeenschap.

Volgens de in Suriname aan de Heer Winia verstrekte gegevens ligt Slootwijk hemelsbreed op ca 30 km ten Oosten van Paramaribo. Het emplacement is zowel te water als grotendeels over land te bereiken. De snelste verbinding met Paramaribo is het oversteken per veer van de Suriname-rivier, per auto de grote Oost-Westweg volgen tot de Commetawane-kreek en deze kreek 4 km opvaren tot het emplacement. Er is reeds een wegtracé uitgezet van het emplacement tot de grote weg, welk tracé reeds voorzien van bruggen en duikers en gedeeltelijk berijdbaar is, zodat met betrekkelijk geringe kosten een wegverbinding tot stand te brengen zou zijn.

Het perceel is 1790 ha groot, waarvan 790 ingepolderd zou zijn. De grondgesteldheid wordt gunstig beoordeeld. Er zouden producerende aanplantingen zijn van koffie (100 ha), citrus (27 ha) en cacao (20 ha). Op het emplacement staan 57 grotere en kleinere woningen, een fabriek annex opslagruimte, een kantoor, een school, een winkel, een polikliniek en een recreatielokaal. Electriciteits- en watervoorziening zijn aanwezig.

Gezien deze beschrijving lijkt de gevraagde koopsom ad S f. 100.000 bepaald zeer billijk. Ogenschijnlijk zouden de 40 Toegoenese gezinnen direct op Slootwijk opgevangen kunnen worden en aanstonds enige geldelijke inkomsten kunnen verkrijgen uit de verkoop der koffie-, cacao- en citrusproducten. Er zouden slechts enkele voorzieningen nodig zijn, in de eerste plaats zou er een voedselgewassen-areaal van enkele tientallen ha moeten komen en het lijkt wenselijk de wegverbinding van 4 km tot stand te brengen om het isolement te verbreken. De aanstelling van een leider zou voorts voor het welslagen van de kolonisatie van veel belang zijn.

Het is mij echter ten enenmale onduidelijk waarom men in Suriname nog S f. 400.000 t.b.v. de vestiging der Toegoenese gemeenschap nodig acht voor "cultuurtechnische- en andere voorzieningen, onderhoud en credieten". Deze kosten komen mij onbegrijpelijk hoog voor en ik heb op 18 dezer de voormalige landbouwkundig adviseur van de N.H.M., Dr. Prillwitz, opgebeld voor nadere inlichtingen over "Slootwijk".

Dr. Prillwitz bevestigde, dat het perceel rond 1800 ha groot is en dat de grondgesteldheid (voor Suriname) zeer goed is. Er staat 110 ha liberica koffie (waarvan 40 ha productief), 20 ha cacao-aanplant, grotendeels bestaande uit oculaties en stekken (waarvan 9 ha productief) en 26 ha citrusaanplant, (waarvan 9 ha productief). In totaal dus 156 ha aanplant, die goed onderhouden is en voorzien van een goed afwateringsstelsel. Verder zijn er nog 450 ha z.g. "oude bedelving", d.w.z.

Handwritten notes:
Kopie 20/9
dat de
Toegoenese
12/9

vroeger ontgonnen en van goten voorzien terrein, dat echter niet beplant en onderhouden is, doch met betrekkelijk geringe kosten weer plantrijp gemaakt kan worden. De oogsten der productieve arealen koffie, cacao en citrus zijn zeer goed en citrus achtte Dr. Prillwitz wel het meest aantrekkelijke handelsgewas, vooral als de niet voor export geschikte vruchten straks kunnen worden verkocht aan de sappenfabriek. De jaarproductie is thans 4000 kratten export kwaliteit grapefruit en sinaasappelen. De cacao doet het ook goed op Slootwijk, doch deze cultuur eist veel zorg. De prijs der liberica-koffie is sterk gedaald en bedraagt thans (met overheids-subsidie) f. 1,— per kg, dat is minder dan de „all in“ ondernemingskostprijs van f. 1,27 p. kg. Dit is één van de redenen waarom de N.H.M. de plantage verkopen wil. Een andere dringende reden is de onmogelijkheid om voldoende arbeiders aan te trekken. De N.H.M. heeft becijferd, dat een extra investatie van S f. 400.000 nodig zou zijn om het project als onderneming rendabel te maken. De cacao- en citrus-aanplantingen zouden daartoe tot 400 à 500 ha uitgebreid moeten worden.

Dr. Prillwitz bevestigde voorts de aanwezigheid van woningen en bedrijfsgebouwen, maar hij vestigde er de aandacht op, dat een deel der arbeiderswoningen in slechte staat verkeert. Hij bevestigde voorts de mogelijkheid van een wegverbinding van het emplacement naar de Oost-Westweg. Het tracé gaat grotendeels over hoge grond, doch er is een moerassig stuk in. Als deze weg er komt, zal het isolement opgeheven zijn en is de nabijgelegen grote Javanen-nederzetting Tamanredjo met haar winkels, pasars, bioscoop, etc. gemakkelijk bereikbaar. Volgens hem zijn deze Javanen ten dele Christenen.

Dr. Prillwitz acht Slootwijk zeer geschikt voor de vestiging der Toegoenese gemeenschap. Op het perceel kan in de natte meesson sawahrijst verbouwd worden; dit geschiedt reeds door de Javaanse arbeiders van Slootwijk. In coöperatief verband zouden de Toegoenezen dus bij een goede aanpak in hun eigen voeding kunnen voorzien en geldelijke inkomsten kunnen verkrijgen uit de overjarige gewassenaanplantingen. De verkoopsprijs van de libericakoffie is voor kleine landbouwers nog wel lonend te achten.

Resumerend meen ik op grond der hier beschikbare gegevens te kunnen stellen, dat de vestiging der Toegoenese gemeenschap op „Slootwijk“ bij een goede aanpak gunstige perspectieven biedt. Onbegrijpelijk zijn de zeer hoge kosten die men in Suriname nodig acht voor diverse, met name cultuurtechnische voorzieningen t.b.v. deze vestiging. Wil men in Suriname misschien een veel groter areaal dan + 200 ha gereed maken om ook Surinaamse kolonisten op „Slootwijk“ te doen vestigen? Een deskundige beoordeling van de situatie en een antwoord op de gerezen vragen is m.i. alleen te verkrijgen door een onderzoek ter plaatse. Ik moge U hierbij voorstellen Ir. Ham op korte termijn met dit nadere onderzoek te belasten.

19 september 1962.

Onderwerp:

Overbrenging Toegoenezen naar Suriname.

Conf. m R R 28/9

Heer Staatssecretaris *12/9*

Van de hr. De Boer van het Kabinet van de Vice-Minister-President werd vernomen dat blijkens mededeling van de hr Renooy, Directeur van de Nederlandse Handel Mij., de optie welke de Regering van Suriname heeft op de onderneming "Slootwijk" tot eind september 1962 is verlengd.

De N.H.M. is eventueel bereid tot verdere verlenging, doch is voornemens alsdan aan de Surinaamse Regering enige kosten (voor bewaking van de onderneming) in rekening te brengen.

Aan de heer Ten Haaft van de Inspectie der Rijksfinanciën, die met het oog op de behandeling in de Ministerraad van 28 dezer de Minister van Financiën moet adviseren t.a.v. de kwestie van de overbrenging van de Toegoenezen naar Suriname, is ondershands een afschrift van de nota van Ir. Vollema ter hand gesteld.

26-9-1962.

PIZ/NNG.,

[Handwritten mark]

[Handwritten signature]

26/9

*Afgepakte in R R 28/9
dat wijnde week voor
de plaatsing van
Kabinet Van Premie
Van. Raubman e Bora*

ofb

12/9

h.v. Spoor

~~confi~~

Verslag van de Surinaamse werkgroep over de mogelijkheid van vestiging van Toegoenezen in Suriname.

Heer Staatssecretaris,

De feitelijke gegevens over "Slootwijk" vervat in het verslag van de Surinaamse werkgroep komen in grote trekken overeen zowel met de gegevens welke door Resident Winia zijn verstrekt in zijn reisverslag, als met de mededelingen van de voormalige landbouwkundige adviseur van de N.H.M., Dr.Prillwitz, weergegeven in de notitie van Ir. Vollema van 19-9-1962.

De conclusie van de werkgroep was dat "Slootwijk" zeer geschikt leek voor vestiging van Toegoenezen en dat dit object gezien de urgentie van het vertrek der Toegoenezen de beste mogelijkheid voor vestiging leek te bieden.

Gelet op de mededeling van Dr.Prillwitz dat de N.H.M. had becijferd dat een extra investatie van Sf.400.000.- nodig zou zijn om "Slootwijk" als onderneming rendabel te maken, waartoe de bestaande cacao- en citrusaanplantingen tot 400 à 500 ha uitgebreid zouden moeten worden, bestaat de indruk dat de door de werkgroep ruw geschatte kosten in Suriname ad Sf. 600.000.- (Sf.100.000.- meer dan Resident Winia opgeeft) wel zeer ruim zijn geraamd. Te meer waar de Toegoenezen uit de bestaande produceerende aanplantingen van koffie, cacao en citrus reed. / dadelijk een inkomen zullen kunnen trekken en in de globale kostenraming opgenomen in de nota voor de Ministerraad ook een post ad Nf.90.000.- is opgebracht voor kosten van levensonderhoud van de Toegoenezen gedurende de eerste zes maanden.

Het verdient n.h.v. aanbeveling, overeenkomstig de suggestie van de werkgroep, de Toegoenezen-vestiging gedurende een aantal jaren onder leiding te stellen van iemand met een landbouwkundige opleiding. Ir.Vollema wees eveneens reeds op het belang van een leider voor het welslagen van de kolonisatie. Ook lijkt het aangewezen dat er in de een of andere vorm in coöperatief verband wordt gewerkt.

De werkgroep beveelt voorts aan de Toegoenezen-vestiging op te nemen in de Afdeling Projectbeheer van het Surinaamse Ministerie van Landbouw, Veeveelt en Visserij. Men wil, zo stelt de werkgroep, hiermede tevens voorkomen dat een project ontstaat dat fungeert als een staat in een staat.

N.h.v. zal hieraan niet zijn te ontkomen en is dit waarschijnlijk ook de beste oplossing.

Het areaal van Slootwijk is circa 1800 ha groot en mitsdien veel te uitgestrekt om alléén voor de Toegoenezen te worden bestemd.

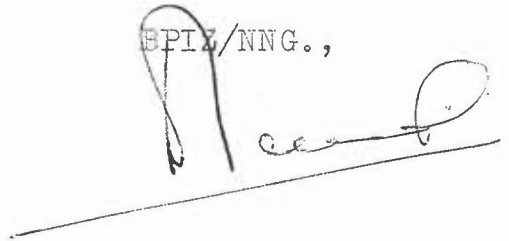
De werkgroep merkt hierover op dat bij de koop van "Slootwijk" gesteld kan worden dat het deel dat niet nodig is voor de Toegoenezen "voor landbouwprojecten van Suriname gebruikt kan worden."

Het ligt voor de hand dat in dat geval een evenredig deel van de met de aankoop van "Slootwijk" verband houdende kosten door Suriname zullen behoren te worden gedragen.

Samenvattend moet n.h.v. worden geconcludeerd dat de aankoop van "Slootwijk" de enige op korte termijn realiseerbare mogelijkheid voor overbrenging van de Toegoenezen naar Suriname.

27-9-1962.

EPIE/NNG.,

bijzondere notitie
van dr. Voelma
over zijn gesprek met
Dr. mesu.

Suriname wil wel de stat
grote slag slaan met de Toegoenezen
kwestie. Van hulpverlening is
Wang sprak mee

Conf

Onderwerp:
Toegoenezen.

Heer Staatssecretaris,

De heer Jonkers (Kabinet Vice M.P.) deelde mij mede dat op Woensdag 17 oktober hiertelende wordt verwacht de heer Witte, Directeur van de Stichting Machinale Landbouw in Suriname (Wageningen-project) en expert op het gebied van landbouwaan-gelegenheden in Suriname.

Het zou bijzonder nuttig zijn om de heer Witte te betrekken in de besprekingen over de Toegoenezekwestie. Hierbij zouden eventuele andere alternatieven dan het Sloopwijkplan c.q. Zorgvlietplan in nadere beschouwing kunnen worden genomen.

In verband hiermede verdient het wellicht aanbeveling de samenkomst op maandag 15 oktober een week uit te stellen en te stellen op bijv. 22 oktober (4 uur). De heer Witte zou alsdan kunnen worden uitgenodigd op deze vergadering aanwezig te zijn.

Gaarne Uw beslissing op deze suggestie.

11-10-1962

Biz. Kabinet

BPIZ.,

[Handwritten signature]

*als tele-beraad
gepland als
in kal prau
doawa een
opendeer
besprek in petit comite
met heer Witte besp*

Wij

*Th. Jonkers get door Mr. Jonkers. 12/10
t.k. Besprek Toegoenezen
bijz dan schied op maandag
15 okt, dan midday om 4 uur i/a
Commissiekamer v.l. Minister*

12/10

Van: J. S. Willems
aan: H. Dieudonné

Bij het nader overleg inzake de overbrenging der Toegoenese gemeenschap naar Suriname door vertegenwoordigers van het Kabinet van de Vice-Minister president, van de Ministeries van Financiën, Binnenlandse Zaken en Landbouw en Visserij, de Heer Witte, directeur der „Stichting tot Ontwikkeling van de ~~Machinale Landbouw in Suriname~~” en de Heer Winia werd tot de volgende conclusies gekomen.

1. Het is gewenst de regeling voor de vestiging der Toegoenese gezinnen in een landelijke nederzetting zo veel mogelijk te conformeren met die van Surinaamse boeren in de bestaande agrarische projecten. Elke eenzijdige bevoordeling van de Toegoenese boeren zou ongewenste repercussies kunnen geven, die de Surinaamse Regering bepaald wil vermijden. De Surinaamse boeren krijgen een stuk land, een woning en bedrijfsmiddelen in de vorm van een t.z.t. af te lossen crediet, terwijl de tegemoetkoming in de kosten van levensonderhoud gedurende de aanloopperiode tot het strikt noodzakelijke minimum beperkt blijft. Slechts de infrastructuur, de sociale voorzieningen (onderwijs, medische verzorging), de voorlichting, etc. komen ten laste van de overheid. Verwacht mag worden, dat deze regeling voor de Toegoenezen, die er een eer in stellen te tonen, dat zij in staat zijn in korte tijd een zelfstandig bestaan op te bouwen en die bewezen hebben, daartoe de mentaliteit en de bekwaamheden te bezitten, volledig aanvaardbaar zal zijn.
2. In verband met het voorgaande en met het feit, dat de Toegoenezen reeds in opengevallen plaatsen van chartervliegtuigen naar Nederland worden overgebracht, zullen de kosten van de overbrenging naar en de vestiging der Toegoenese gemeenschap in Suriname aanzienlijk lager kunnen zijn dan in eerste instantie geraamd werd. Bovendien zullen de kosten voor aankoop van terrein, woningen en bedrijfsmiddelen als voorschotten kunnen worden aangemerkt en derhalve t.z.t. weer terugvloeien. De kosten van levensonderhoud gedurende 6 maanden en de eventuele kosten voor verbetering infrastructuur, onderwijs, medische verzorging, leiding en voorlichting. Ingeval van vestiging op de plantage Sloopwijk laten deze kosten zich globaal als volgt ramen:
De kosten à fonds perdu betreffen de reiskosten Nederland-Suriname;

dee del?

a. aankoop plantage Sloopwijk (voorschot)	f. 200.000,--
b. aanvullende bedrijfsmiddelen (voorschot)	" 50.000,--
c. reiskosten Nederland-Sloopwijk 179 personen (grotendeels per schip) à f 84,- *)	" 150.000,-
d. kosten levensonderhoud 35 gezinnen à f.200,-- per maand gedurende zes maanden	" 42.000,--
e. kosten voltooiing wegverbinding emplacement Sloopwijk met grote weg	, " 60.000,--
f. kosten leiding en voorlichting (3 Jaar)	" 60.000,--
g. eventuele initiële kosten onderwijs en medische zorg	, P.M.
h. kosten nader onderzoek en voorbereiding	P.M.

In totaal derhalve ^{ruond} ~~ca~~ f. 600.000,-, waarvan f. 250.000,-- in voorschot.

Het wordt gewenst geacht een tijdslimiet te stellen voor de kosten sub d, f en g, welke steun voor ten hoogste drie jaar ware te garanderen. Gezien de reputatie der Toegoenezen is deze termijn zeer ruim te achten.

3. Indien de Nederlandse Regering met bovengenoemd plan instemt, is de Heer Witte bereid een nader onderzoek in te stellen, ook naar eventuele andere vestigingsmogelijkheden in Suriname, een plan uit te werken en een gedetailleerde begroting op te stellen van de kosten in Suriname. Het lijkt gewenst dit aanbod van een terzake zeer bekwame en met de Surinaamse sfeer geheel vertrouwde deskundige dankbaar te aanvaarden en terzake een verzoek tot voornoemde Stichting te richten. Het lijkt voorst gewenst bij dit onderzoek een landbouwdeskundige in te schakelen, die de mentaliteit en de instelling der Toegoenese gemeenschap goed kent. Deze taak ware op te dragen aan Ir. Ham, die uit hoofde van zijn tienjarig verblijf in Hollandia, volledig met de Toegoenese groep bekend is.

2/11-62

*) De passage per boot (K.N.S.M.) Nederland Suriname kost f 923,10 per volwassene en voor kinderen 1/10 van dit bedrag per levensjaar. Volgens Rijksoverheid bestaat de groep uit 106 personen boven de 10 jaar, 28 kinderen van 5-10 jaar en 45 kinderen van 0-5 jaar, totaal dus 142 volwassen passage tarieven = f 131.066,-. Voor opvang Paramaribo en reizen naar Sloopwijk gerekend op f 18.934,-, totaal Nederland-Sloopwijk f 150.000,- of ruond f 84,- per ziel

KABINET VAN DE VICE-MINISTER-PRESIDENT

's-Gravenhage, 6 november
Telefoon 18 38 60

1962

No. 4524/-

Onderwerp:

Eventuele vestiging van
Toegoenezen in Suriname.

de Heer Staatssecretaris van
Binnenlandse Zaken,
te
's-Gravenhage.

*Van Weerdenburg
J. van Weerdenburg*

*20/11/62, agendieren
S.V.P.*

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN
7 nov 1962
Afd. APZ
Agenda 520870/36099
Rappel na weken

Ik heb de eer U hierbij te doen toekomen het verslag van de bespreking over de vestiging van de uit Nieuw-Guinea afkomstige Toegoenezen.

Indien Uwerzijds met de conclusie zou kunnen worden ingestemd, zal de Stichting voor de ontwikkeling van Mechanische landbouw in Suriname worden verzocht, na verkregen toestemming van de Surinaamse Regering een onderzoek ter plaatse in te stellen naar de mogelijkheid van vestiging van genoemde Toegoenezen op Slootwijk en daaromtrent te rapporteren, onder overlegging van een goed uitgewerkte kostenraming.

De Raadadviseur in Algemene Dienst
Hoofd van het Kabinet.

[Handwritten signature]

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN
Geheime Registratuur (NNG)
Ingekomen
26 nov. 1962
Agenda Nr. 2512343
Afd. APZ Doss. 436099
Rappel na weken

~~VERSLAG~~ VERSLAGBESPREKING

ré: Toegoenezen-migratie.

Na de eerste bespreking over de Toegoenezen migratie op 15 oktober 1962 onder leiding van de Hr. Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken met vertegenwoordigers van het Kabinet van de Vice-Minister-President, van de Ministeries van Binnenlandse Zaken, Financiën en Landbouw en Visserij en de heer Winia, werd op 22 oktober jl. een tweede bespreking gehouden onder leiding van de heer Jonkers met dezelfde instanties als vorengenoemd, bij welke bespreking ook de heer Witte, Directeur van de Stichting Machinale Landbouw in Suriname en expert op het gebied van landbouwaangelegenheden aldaar, werd uitgenodigd teneinde zijn visie te vragen over de mogelijkheid van vestiging van de Toegoenese groep in Suriname in het algemeen en op Slootwijk in het bijzonder.

Naar de mening van de heer Witte zou een vestiging van de groep in het kader van het leliedorp-project, vooral ook met het oog op de gewenste assimilatie en integratie, de beste oplossing zijn, doch Leliedorp is volledig bezet en buiten het momenteel 300 ha grote areaal zijn geen geschikte gronden van voldoende grootte meer te vinden. Vestiging te Leliedorp is derhalve niet mogelijk.

Slootwijk ligt naar het oordeel van de heer Witte tamelijk geïsoleerd; zolang er geen weg is, zullen de omstandigheden daar moeilijk blijven. Een paar jaar geleden waren er slechts 300 ha goed onderhouden, waarna er, naar hij meende, weinig meer ontgonnen is. De grond is zware klei en niet geschikt voor tuinbouw, m.n. groente-cultuur en bananen. Koffie, met name de daar geteelde Liberica, is sterk in prijs gedaald. Citrus en cacao zijn aantrekkelijker overjarige handelsgewassen, maar dit acht de heer Witte een te smalle basis voor kleine landbouwers. Beter zou het volgens hem zijn, een stuk zandrits van de Sinabo, - een aangrenzend areaal tussen Slootwijk en de Oost-West-Verbinding geleden - er bij te nemen, waarop groenten, aardnoten, etc. zouden kunnen worden geteeld, waarvan de verkoop op korte termijn cashinkomsten zou kunnen geven. Nagegaan moet echter worden, of in de droge tijd over zoet water voor begieten kan worden beschikt.

Andere plantages hebben alle dezelfde moeilijkheid, n.l. de zware klei.

Allereerst is echter een meer gedetailleerd onderzoek ter plaatse nodig om na te gaan hoe de mogelijkheden precies liggen, terwijl dan tevens een meer reële begroting kan worden opgemaakt. De heer Witt/e biedt aan dit onderzoek door deskundigen van de Stichting Machinale Landbouw in Suriname, die goed bekend zijn met de plaatselijke situatie en met de verschillende regeringsinstanties, te laten uitvoeren. Wellicht staat de Surinaamse Overheid tegenover deze haar bekende personen ietwat soepeler dan voorheen tegenover de officiële Nederlandse en Toegoeneze delegatie en zullen de besprekingen wat vlotter verlopen.

Met de mening van de heer Witte inzake de noodzakelijkheid van een nader onderzoek, liefst uit te voeren door deskundigen van de genoemde Stichting Machinale Landbouw (aangevuld met een landbouwdeskundige, die de geaardheid en instelling der Toegoenezen goed kent), zijn alle aanwezigen het volledig eens. De beslissing over de eventuele vestiging in Suriname zou door dit nadere onderzoek een tweetal maanden moeten worden uitgesteld.

Indien uitstel van hun vertrek uit N. Guinea om redenen van veiligheid niet verantwoord is, moeten de Toegoenezen (eerst bij wijze van tussenfase), naar Nederland worden overgebracht. De vertegenwoordiger van Financiën meent zich omtrent dit punt niet te kunnen uitlaten. In ieder geval mag hun niet worden toegezegd dat zij er op kunnen rekenen over enige tijd naar Suriname te kunnen gaan.

Ten aanzien van de optie tot aankoop van Slootwijk, die ~~nij~~ eigenlijk verlengd zou moeten worden, is de mening van enkele deskundige aanwezigen, dat de N.H.M. Slootwijk niet op korte termijn zal kunnen verkopen tegen de gevraagde prijs.

Over het algemeen is het slagen van een migratie in eerste instantie afhankelijk van de mentaliteit en de karaktereigenschappen van de migranten. Het staat wel vast, dat het in dit geval een mentaal zeer sterke groep betreft, die, ook bij geringe hulp van Overheidszijde, door haar ijver, zelfwerkzaamheid en praktische kundigheid op allerlei gebied, vrijwel zeker op de nieuwe vestigingsplaats zal slagen. Ommers deze groep heeft reeds eerder bewezen, dat zij met minimale hulp van buiten in staat is in een korte tijd en zelfs op slecht grond een welvarende landelijke gemeenschap pp te bouwen.

In dit verband werd opgemerkt, dat de indruk is verkregen, dat de Surinaamse Regering de immigratie van Toegoenezen dienstbaar wil maken aan eigen projecten en daardoor in de richting

wil gaan van een grote en dure opzet met kostbare cultuurtechnische maatregelen, terwijl dit toch in genedele noodzakelijk lijkt. Het reeds eerder genoemde areaal van 300 ha aan goed onderhouden gronden, dat op Slootwijk aanwezig zou zijn, kan ruim voldoende geacht worden voor de behoefte aan grond van de Toegoenese groep.

Gestreefd moet worden naar een zo goedkoop mogelijke oplossing, omdat bij een kostbare opzet repercussies niet zullen uitblijven, enerzijds in Nederland, o.m. in verband met verschillende andere uit Nw.Guinea afkomstige maatschappelijke groepen, waarvoor dan lang zoveel niet wordt gedaan, anderzijds in Suriname, waar een te grote hulp aan de immigranten ontstemming zou kunnen geven bij de lokale landbouwers, die slechts geringe overheidsteun ontvangen. De migratie van de Toegoenezen moet goed voorbereid worden, doch perfectionisme is niet gewenst, terwijl vooral moet worden vermeden, dat zij te veel in de watten worden gelegd. Ook in dit opzicht lijken enkele in de begroting opgegeven bedragen te hoog geraamd.

Zo moet de voorgestelde ondersteuning gedurende de eerste zes maanden van Sf 250.- per gezin per maand bepaald te hoog worden geacht. Zulk een hoog bedrag houdt mede het gevaar in, dat het wordt geficseerd als benodigd voor het minimum gewenste levenspeil, zodat hulp zal worden gevraagd, zolang nog geen Sf 250.- per gezin per maand wordt verdiend. De op de ondernemingen werkzame arbeiders verdienen hooguit Sf 90.- - Sf 100.- per maand, waarbij door hen in hun vrije tijd voedsel wordt geteeld. Het ware gewenst de steun gedurende de eerste 6 maanden te geven in de vorm van levensmiddelen in natura met enig zakgeld, waarbij de reeds aanstonds te verkrijgen inkomsten uit de bestaande citrus- en cacao- en koffieaanplantingen in aanmerking moeten worden genomen. De groep zelf is in staat het noodzakelijke herstel van de huizen ter hand te nemen, mits het benodigde hout ter beschikking wordt gesteld.

De op Slootwijk wonende en aldaar werkzame arbeiders kunnen naar van de zijde van de N.H.M. werd medegedeeld, zonder veel moeilijkheden emplooi vinden op de andere N.H.M.-ondernemingen Peperpot en Mariënborg, die een arbeidstekort hebben. Eventueel zou het wenselijk kunnen zijn deze afvloeiing geleidelijk te doen plaats hebben, omdat de eerste tijd zeer veel arbeid nodig is voor de reparaties van de huizen, wegaanleg en verbetering en onderhoud van de aanplant.

Ten aanzien van de geneeskundige verzorging en het onderwijs zal met de Surinaamse Overheidsinstanties moeten worden besproken, hoe deze zullen worden geregeld en wie de kosten zal moeten dragen, in het bijzonder voor wat betreft de personele uitgaven.

Ook zal met de Surinaamse Regering moeten worden overeengekomen, dat de door Nederland te geven hulp en steun aan het vestigingsproject niet zal kunnen blijven duren, doch dat de Nederlandse verantwoordelijkheid ten deze in tijd en omvang na een bepaalde termijn wordt beëindigd.

Concluderende kan worden gesteld, dat wel de indruk bestaat, dat Slootwijk - mits aan bepaalde eisen kan worden voldaan - misschien mogelijkheden biedt voor een vestiging van de Toegoneese groep, doch dat thans nog te weinig specifieke gegevens voorhanden zijn om een definitief oordeel daarover te wettigen. Dit geldt vooral ook t.a.v. de kosten, die, naar het voorkomt, in de gegeven globale vuistbegroting wel zeer aan de hoge kant zijn geraamd. Een nader plaatselijk onderzoek is noodzakelijk, waartoe aan de Stichting Machonale Landbouw in Suriname ware te verzoeken, na verkregen instemming van de Surinaamse Regering, dit door enkele harer deskundigen te laten uitvoeren, besprekingen te laten voeren met Surinaamse Overheidsinstanties en een uitgewerkte reële begroting te laten opmaken.

Bij dit onderzoek waren ook eventuele andere vestigingsmogelijkheden (b.v. op de plantages Sorgvliet/Visserszorg/Leliëndaal nader in beschouwing te nemen.

Bij de bespreking waren aanwezig:

Drs. A. Jonkers	(Kab. Vice-Minister-President);
Drs. K. E. de Boer	(" " " ");
Dr. Ir. F. P. Mesu	(Min. Landbouw en Visserij);
L. G. Pitte	(Stichting Machin. Landbouw Suriname);
Mr. Ch. F. H. Welter	(Min. van Financiën);
W. G. T. Winia	(Nieuw-Guinea);
Mr. K. E. Breslau	(Min. v. Binnenl. Zaken);
Ir. J. S. Vollema	(" " " ");
Ir. J. Ham	(" " " ").

25-10-1962

Betreft: Toegoenezen.

Heer Staatssecretaris

Overeenkomstig Uw instructie, volgend op het overleg terzake in de Ministerraad van 19 oktober jl., zijn de Toegoenezen, mede met het oog op de besparing van extra transportkosten, met gebruikmaking van ruimte in de civiele chartervluchten naar Nederland overgebracht.

Volgens door het Ministerie van Maatschappelijk Werk verstrekte inlichtingen vallen de kosten voor huisvesting en verzorging van deze circa 180 zielen tellende groep bij verblijf in Nederland in de orde van grootte van f. 400.000.- à f. 500.000,- per jaar.

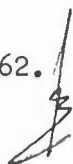
De besprekingen in de werkgroep, ingesteld ter bestudering van de mogelijkheid van de overbrenging van de Toegoenezen naar Suriname, hebben geleid tot de conclusie dat een nader onderzoek ter plaatse noodzakelijk is, waarbij naast de mogelijkheid van vestiging der Toegoenezen op de onderneming "Slootwijk" ook andere vestigingsmogelijkheden in beschouwing zouden dienen te worden genomen.

Dit nadere onderzoek, waarbij tevens een nauwkeurige kostenraming zal worden opgesteld, zal, na verkregen instemming van de Landsregering van Suriname, kunnen worden uitgevoerd door de "Stichting voor de ontwikkeling van machinale landbouw in Suriname" in samenwerking met de aan dit departement verbonden Ir. J. Ham, die bekend is met de Toegoenezen en de omstandigheden waaronder zij in NNG hebben geleefd.

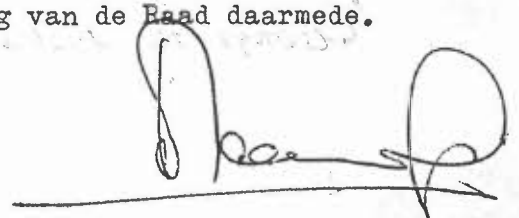
Blijkens de mede hierbij overgelegde aantekening van Ir. J.S. Vollema, ddo 2-11-1962, zullen volgens een herziene, doch vooralsnog eveneens globale raming de kosten van overbrenging naar en vestiging van de Toegoenezen in Suriname ingeval van vestiging op de onderneming "Slootwijk" circa f. 600.000,- bedragen, waarvan het voorschotgedeelte (f.250.000,-) in 's Rijks kas zal kunnen terugvloeien.

Indien U.E. zich met de instelling van het vorenbedoelde nader onderzoek zou kunnen verenigen zou deze aangelegenheid door U in de eerstvolgende bijeenkomst van de Ministerraad ter sprake kunnen worden gebracht ter verkrijging van de instemming van de Raad daarmede.

8 nov. 1962.

202

19/11
Heer
Kruisman
16/11/62
Kruisman
de verkeer
Suriname? 1/17/62

Een onderzoek is m.i. bepaald noodig.
 De door de verbanden besloten zijn om
 in de begroting opgenomen

Men mag deze Posten stellen op 10 a 15
 duizend gulden, waaronder begrepen de
 assistentie van de Stichting Mechanische
 Randbinn.

In Ham kan kunnen nog ongeveer
 20000 hij een nieuw betrekking zou willen
 aanvaarden, als een wachtpolder. In dat
 geval zou u tallemas kunnen gaan

DC
 9/11

Ik zou u Ham een pak van hand
 mis me ka swirchly kenne an n,
 u y g n g s k u m p r a l e s o s u t a l l e m a s
 g r a n d e m a c h m a a t m e e r m e e r a u
 d e s o m m e n n o g m e e r i s i n g e g o e n

9/11

NOTA VOOR DE RAAD VAN MINISTERS.

Onderwerp: Overbrenging van de
Toegoenese gemeenschap
te Hollandia naar
Suriname.

Bijlage: 1

Bij de behandeling in de Ministerraad van 28 september 1962 van het plan tot overbrenging van de Toegoenese gemeenschap van Hollandia naar Suriname (nota van de minister van Binnenlandse Zaken ddo 12 september 1962, Nr. 12128/36099), werd besloten terzake nog geen beslissing te nemen, doch een commissie, samengesteld uit vertegenwoordigers van de ministeries van Financiën, van Landbouw en Visserij en van Binnenlandse Zaken en van het Kabinet van de Vice-Minister-President, op te dragen over de praktische uitvoerbaarheid van het plan advies uit te brengen.

Bij het overleg van de commissie in evengenoemde samenstelling werd voorts betrokken de heer L.G. Witte, Directeur van de Stichting voor de Ontwikkeling van Machinale Landbouw in Suriname en expert op het gebied van landbouwaangelegenheden aldaar.

Door deze commissie is onder dagtekening 25 oktober 1962 een verslag uitgebracht, dat hierbij ~~moet~~ worden overgelegd.

Zoals daaruit blijkt kwam de commissie tot de conclusie, dat een meer gedetailleerd onderzoek ter plaatse nodig is om te kunnen vaststellen hoe de mogelijkheden tot vestiging van de Toegoenezen op de onderneming "Slootwijk", of elders in Suriname, precies liggen en om een uitgewerkte begroting op te stellen van de kosten in Suriname.

Naar het oordeel van de commissie zou, na verkregen instemming van de Regering van Suriname, dit onderzoek het beste kunnen geschieden door deskundigen van de

*Limietes bevestigd
parnissde*

van de Stichting voor de Ontwikkeling van Machinale Landbouw in Suriname met medewerking van een landbouwkundige, die de mentaliteit en de instelling der Toegoenese gemeenschap goed kent.

Door de Directeur van evengenoemde stichting, de heer Witte, is terzake reeds alle medewerking toegezegd.

Voor medewerking aan dit onderzoek zou kunnen worden aangewezen een thans aan het ministerie van Binnenlandse Zaken verbonden landbouwkundig ingenieur, die uit hoofde van een tien-jarig verblijf te Hollandia volledig met de Toegoenese groep bekend is.

Inmiddels zijn de Toegoenezen, volgend op het overleg terzake in de Ministerraad van 19 oktober 1962, mede met het oog op de besparing van extra transportkosten, met gebruikmaking van ruimte in de civiele chartervluchten, naar Nederland overgebracht.

Volgens door het ministerie van Maatschappelijk Werk verstrekte inlichtingen vallen de kosten voor huisvesting en verzorging van deze circa 180 zielen tellende groep bij verblijf in Nederland in de orde van grootte van f 400.000,- à f 500.000,- per jaar.

In verband met de omstandigheid, dat de Toegoenezen reeds in opengevallen plaatsen in chartervliegtuigen naar Nederland zijn vervoerd, zullen de kosten van een eventuele overbrenging naar en vestiging der Toegoenese gemeenschap in Suriname aanzienlijk lager kunnen zijn dan in eerste aanleg geraamd werd. Bovendien ^{lijkt het u. d. k. d. b. d. b.} zullen de kosten voor aankoop van terrein, huisvesting en bedrijfsmiddelen als voorschotten ~~kunnen worden aangemerkt~~ ^{en} derhalve t.z.t. weer ~~aan~~ ^{terug} terugvloeien.

De kosten à fonds perdu zullen bestaan uit de reiskosten Nederland-Suriname, de kosten van levensonderhoud gedurende 6 maanden en ^{eventuele} eventuele kosten voor verbetering van de infrastructuur, voor onderwijs, medische verzorging, leiding en voorlichting ^{gedurende de beperkte tijd.}

Ingeval van vestiging op de onderneming "Slootwijk" laten deze kosten zich globaal als volgt ramen:

omk daarvan werkelijk
aan verwachting iets bereikt?

! mls

a. aankoop onderneming "Slootwijk" (voorschot)	f 200.000,--
b. aanvullende bedrijfsmiddelen (voorschot)	" 50.000,--
c. reiskosten Nederland-"Slootwijk" (waarvan de reis Nederland- Suriname per schip)	" 150.000,--
d. kosten levensonderhoud 35 gezinnen à f 200,- per maand gedurende 6 maanden	" 42.000,--
e. kosten voltooiing wegverbinding emplacement "Slootwijk" met grote weg	" 60.000,--
f. kosten leiding en voorlichting (3 jaar)	" 60.000,--
g. eventuele initiële kosten onderwijs en medische zorg	P.M.
h. kosten nader onderzoek en voorbereiding	" 15.000,--

In totaal derhalve rond f 600.000,-- , waarvan f 250.000,-- in voorschot.

Het zal gewenst zijn een tijdslimiet te stellen voor de kosten sub d, f en g, welke steun/voor ten hoogste drie jaar ware te garanderen. Gezien de mentaliteit van de Toegoenezen, die reeds eerder hebben getoond in staat te zijn in betrekkelijk korte tijd een zelfstandig bestaan op te bouwen, is deze termijn ruim te achten.

Wanneer uiteindelijk tot overbrenging van de Toegoenezen naar Suriname zou worden besloten, zullen de daaraan verbonden uitgaven ten laste dienen te komen van de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Voorshands zullen evenwel alleen uitgaven behoeven te worden gedaan voor een nader onderzoek in Suriname, welke op f 15.000,-- worden begroot.

De ondergetekende kan zich met de voorstellen van de interdepartementale commissie tot het instellen van een zodanig nader onderzoek verenigen en moge de Minister raad verzoeken machtiging te verlenen tot het doen van de daarvoor nodige uitgaven. Door het ministerie van Fi-

*L behoorden
die in d. d.*

van Financiën, waarmede terzake ambtelijk overleg plaats
vond, wordt daarmede ingestemd.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken,

*Kind de heer
Tou Hoofd van de
Inspectie Rijksfinancien
22-11-62*

22/11 *22/11* *[Signature]*

22-11-1962.

MINISTERIE VAN ~~ZAKEN EN OVERZICHT~~

Directie Afdeling	APZ/WNG	Bewerker K.E. Breslau	Klass. nr.	Doss. nr.	G 36099
Corr. nr. Letter	GS- 12943/36099		Rubricering	XXXXXX S XXXXXX	Vertrouwelijk XXXXXX
Ingekomen stuk dd.			INZAGE		
van		Voorafgaande Ir. Vollema <i>22/11</i> Afd. F.A.Z. <i>12/11</i>	Na expeditie Hr. Dieudonné <i>27/11</i> Hr. Vollema <i>22/11</i> Hr. Breslau <i>20/12</i> Hr. Ham <i>12/11</i>		
Vervolg op Corr. nr.					
Medezenden:	met alle brieven een exemplaar van de bijgevoegde nota dd. 22/11/62 en van het verslag dd. 25 oktober 1962. [X]		Getypt door:	Gecolld door:	Verzonden dd. 26-11-62 P.k.
	<u>bijlagen nog te maken</u>				doop
			Rappeleren op	Wijze van verzending a.a. (koerier, expresse, aangetekend, kosten verhalen, publiceren, zegelen, enz.)	
				<u>S P O E D!</u>	
			Te vernietigen na	jaar.	

's-Gravenhage, 23 november 1962.

Onderwerp: Overbrenging van de Toegoe-
nese gemeenschap te Hollandia
naar Suriname.

A a n:
de Heer Minister-President,
Voorzitter van de Ministerraad
te 's-GRAVENHAGE.

Ik heb de eer U hierbij aan te bieden een
nota betreffende het in hoofde genoemde onder-
werp en moge U verzoeken deze aangelegenheid
op zo kort mogelijke termijn in de Raad van
Ministers ter tafel te brengen.

Een doordruk van dit schrijven, vergezeld
van de bijlagen, doe ik toekomen aan ieder der
leden van de Ministerraad en aan de Directeur
van het Kabinet der Koningin.

De Staatssecretaris van Binnenl andse
Zaken,

Handwritten signatures and dates:
12/11, 22/11, 28/11, 23/11

Afschrift.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN

VERTROUWELIJK

Afdeling
APZ/WNG

's-GRAVENHAGE, 23 november 1962.

No.GS 12943/36099

Onderwerp:

Overbrenging van de
Toegoenese gemeenschap
te Hollandia naar
Suriname.

AAN

de Heer Minister-President,
Voorzitter van de Ministerraad
te
's-Gravenhage.

Ik heb de eer U hierbij aan te bieden een nota betreffende het in hoofde genoemde onderwerp en moge U verzoeken deze aangelegenheid op korte termijn in de Raad van Ministers ter tafel te brengen.

Een doordruk van dit schrijven, vergezeld van de bijlagen, doe ik toekomen aan ieder der leden van de Ministerraad en aan de Directeur van het Kabinet der Koningin.

DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

w.g. Th. H. Bot.

VERTROUWELIJK

NOTA VOOR DE RAAD VAN MINISTERS.

Onderwerp: Overbrenging van de
Toegoenese gemeenschap
te Hollandia naar
Suriname.

Bijlage: 1

Bij de behandeling in de Ministerraad van 28 september 1962 van het plan tot overbrenging van de Toegoenese gemeenschap van Hollandia naar Suriname (nota van de minister van Binnenlandse Zaken ddo 12 september 1962, nr. 12128/36099), werd besloten terzake nog geen beslissing te nemen, doch een commissie, samengesteld uit vertegenwoordigers van de ministeries van Financiën, van Landbouw en Visserij en van Binnenlandse Zaken en van het Kabinet van de Vice-Minister-President, op te dragen over de praktische uitvoerbaarheid van het plan advies uit te brengen.

Bij het overleg van de commissie in evengenoemde samenstelling werd voorts betrokken de inmiddels hier te lande gearriveerde heer L.G. Witte, Directeur van de Stichting voor de ontwikkeling van Machinale Landbouw in Suriname en expert op het gebied van landbouwaan-gelegenheden aldaar.

Door deze commissie is onder dagtekening 25 oktober 1962 een verslag uitgebracht, dat hierbij wordt overgelegd.

Zoals daaruit blijkt kwam de commissie tot de conclusie, dat een meer gedetailleerd onderzoek ter plaatse nodig is om te kunnen vaststellen hoe de mogelijkheden tot vestiging van de Toegoenezen op de onderneming "Slootwijk", of elders in Suriname, precies liggen en om een uitgewerkte begroting op te stellen van de kosten in Suriname.

Naar het oordeel van de commissie zou, na verkregen instemming van de Regering van Suriname, dit onderzoek het beste kunnen geschieden door deskundigen van de Stichting voor de Ontwikkeling van Machinale Landbouw in Suriname met medewerking van een landbouwdeskundige, die de mentaliteit en de instelling der Toegoenese gemeenschap goed kent.

Door de Directeur van evengenoemde stichting, de heer Witte, is terzake reeds alle medewerking toegezegd.

Voor medewerking aan dit onderzoek zou kunnen worden aangewezen een thans aan het ministerie van Binnenlandse Zaken verbonden landbouwkundig ingenieur, die uit hoofde van een tien-jarig verblijf te Hollandia volledig met de Toegoenese groep bekend is.

Inmiddels zijn de Toegoenezen, volgend op het overleg terzake in de Ministerraad van 19 oktober 1962, mede met het oog op de besparing van extra transportkosten, met gebruikmaking van ruimte in de civiele chartervluchten, naar Nederland overgebracht.

Volgens door het ministerie van Maatschappelijk Werk verstrekte inlichtingen vallen de kosten voor huisvesting en verzorging van deze circa 180 zielen tellende groep bij verblijf in Nederland in de orde van grootte van f.400.000,- à f.500.000,- per jaar.

In verband met de omstandigheid, dat de Toegoenezen reeds in opengevallen plaatsen in chartervliegtuigen naar Nederland zijn vervoerd, zullen de kosten van een eventuele overbrenging naar en vestiging der Toegoenese gemeenschap in Suriname aanzienlijk lager kunnen zijn dan in eerste aanleg geraamd werd. Bovendien ligt het in de bedoeling de kosten voor aankoop van terrein, huisvesting en bedrijfsmiddelen als voorschotten aan te merken, zodat deze t.z.t. weer zouden terugvloeien.

De kosten à fonds perdu zullen bestaan uit de reiskosten Nederland-Suriname, de kosten van levensonderhoud gedurende 6 maanden en voorts eventuele kosten voor verbetering van de infrastructuur, voor onderwijs, medische verzorging, leiding en voorlichting gedurende een beperkte tijd.

Ingeval van vestiging op de onderneming "Slootwijk" laten deze kosten zich globaal als volgt ramen:

a. aankoop onderneming "Slootwijk" (voorschot)	f 200.000,--
b. aanvullende bedrijfsmiddelen (voorschot)	" 50.000,--
c. reiskosten Nederland-"Slootwijk" (waarvan de reis Nederland-Suriname per schip)	" 150.000,--
d. kosten levensonderhoud 35 gezinnen à f.200,- per maand gedurende 6 maanden	" 42.000,--
e. kosten voltooiing wegverbinding emplacement "Slootwijk" met grote weg	" 60.000,--
f. kosten leiding en voorlichting (3 jaar)	" 60.000,--
g. eventuele initiële kosten onderwijs en medische zorg	P.M.
h. kosten nader onderzoek en voorbereiding	" 15.000,--

In totaal derhalve rond f.600.000,--, waarvan f.250.000,-- in voorschot.

Het zal gewenst zijn een tijdslimiet te stellen voor de kosten sub d, f en g, welke steun behoudens die onder d voor ten hoogste drie jaar ware te garanderen. Gezien de mentaliteit van de Toegoenezen, die reeds eerder hebben getoond in staat te zijn in betrekkelijk korte tijd een zelfstandig bestaan op te bouwen, is deze termijn ruim te achten.

Wanneer uiteindelijk tot overbrenging van de Toegoenezen naar Suriname zou worden besloten, zullen de daaraan verbonden uitgaven ten laste dienen te komen van de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Voorshands zullen evenwel alleen uitgaven behoeven te worden gedaan voor een nader onderzoek in Suriname, welke op f.15.000,-- worden begroot.

De ondergetekende kan zich met de voorstellen van de interdepartementale commissie tot het instellen van een zodanig nader onderzoek verenigen en moge de ~~Ministerraad~~ verzoeken machtiging te verlenen tot het doen van de daarvoor nodige uitgaven. Door het ministerie van Financiën, waarmede terzake amtelijk overleg plaats vond, wordt daarmede ingestemd.

DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

w.g.Th.H.Bot.

VERSLAG BESPREKING

ré: Toegoenezen-migratie.

Na de eerste bespreking over de Toegoenezen migratie op 15 oktober 1962 onder leiding van de Hr. Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken met vertegenwoordigers van het Kabinet van de Vice-Minister-President, van de Ministeries van Binnenlandse Zaken, Financiën en Landbouw en Visserij en de heer Winia, werd op 22 oktober jl. een tweede bespreking gehouden onder leiding van de heer Jonkers met dezelfde instanties als vorengenoemd, bij welke bespreking ook de heer Witte, Directeur vande Stichting Machinale Landbouw in Suriname en expert op het gebied van landbouwaangelegenheden aldaar, werd uitgenodigd teneinde zijn visie te vragen over de mogelijkheid van vestiging van de Toegoenese groep in Suriname in het algemeen en op Slootwijk in het bijzonder.

Naar de mening van de heer Witte zou een vestiging van de groep in het kader van het leliedorp-projekt, vooral ook met het oog op de gewenste assimilatie en integratie, de beste oplossing zijn, doch Leliedorp is volledig bezet en buiten het momenteel 300 ha grote areaal zijn geen geschikte gronden van voldoende grootte meer te vinden. Vestiging te Leliedorp is derhalve niet mogelijk.

Slootwijk ligt naar het oordeel van de heer Witte tamelijk geïsoleerd; zolang er geen weg is, zullen de omstandigheden daar moeilijk blijven. Een paar jaar geleden waren er slechts 300 ha goed onderhouden, waarna er, naar hij meende, weinig meer ontgonnen is. De grond is zware klei en niet geschikt voor tuinbouw, m.n. groentecultuur en bananen. Koffie, met name de daar geteelde Liberica, is sterk in prijs gedaald. Citrus en cacao zijn aantrekkelijker overjarige handelsgewassen, maar dit acht de heer Witte een te smalle basis voor kleine landbouwers. Beter zou het volgens hem zijn, een stuk zandrits van de Sinabo, - een aangrenzend areaal tussen Slootwijk en de Oost-West-Verbinding geleden - er bij te nemen, waarop groenten, aardnoten, etc. zouden kunnen worden geteeld, waarvan de verkoop op korte termijn cashinkomsten zou kunnen geven. Nagegaan moet echter worden of in de droge tijd over zoet water voor begieten kan worden beschikt.

Andere plantages hebben alle dezelfde moeilijkheid, nl. de zware klei.

Allereerst is echter een meer gedetailleerd onderzoek ter plaatse nodig om na te gaan hoe de mogelijkheden precies liggen, terwijl dan tevens een meer reële begroting kan worden opgemaakt. De heer Witte biedt aan dit onderzoek door deskundigen van de Stichting Machinale Landbouw in Suriname, die goed bekend zijn met de plaatselijke situatie en met de verschillende regeringsinstanties, te laten uitvoeren. Wellicht staat de Surinaamse Overheid tegenover deze haar bekende personen ietwat soepeler dan voorheen tegenover de officiële Nederlandse en Toegoenese delegatie en zullen de besprekingen wat vlotter verlopen.

Met de mening van de heer Witte inzake de mogelijkheid van een nader onderzoek, liefst uit te voeren door deskundigen van de genoemde Stichting Machinale Landbouw (aangevuld met een Landbouwdeskundige, die de geaardheid en instelling der Toegoenezen goed kent) zijn alle aanwezigen het volledig eens. De beslissing over de eventuele vestiging in Suriname zou door dit nadere onderzoek een tweetal maanden moeten worden uitgesteld.

Indien uitstel van hun vertrek uit N. Guinea om redenen van veiligheid niet verantwoord is, moeten de Toegoenezen (eerst bij wijze van tussen fase), naar Nederland worden overgebracht. De vertegenwoordiger van Financiën meent zich omtrent dit punt niet te kunnen uitlaten. In ieder geval mag hun niet worden toegezegd dat zij er op kunnen rekenen over enige tijd naar Suriname te kunnen gaan.

Ten aanzien van de optie tot aankoop van Slootwijk, die eigenlijk verlengd zou moeten worden, is de mening van enkele deskundige aanwezigen, dat de N.H.M. Slootwijk niet op korte termijn zal kunnen verkopen tegen de gevraagde prijs.

Over het algemeen is het slagen van een migratie in eerste instantie afhankelijk van de mentaliteit en de karaktereigenschappen van de migranten. Het staat wel vast, dat het in dit geval een mentaal zeer sterke groep betreft, die, ook bij geringe hulp van Overheidszijde, door haar ijver, zelfwerkzaamheid en praktische kundigheid op allerlei gebied, vrijwel zeker op de nieuwe vestigingsplaats zal slagen. Immers deze groep heeft reeds eerder bewezen, dat zij met minimale hulp van buiten in staat is in korte tijd en zelfs op slechte grond een welvarende Landelijke gemeenschap op te bouwen.

In dit verband werd opgemerkt, dat de indruk is verkregen, dat de Surinaamse Regering de immigratie van Toegoenezen dienstbaar wil maken aan eigen projecten en daardoor in de richting wil gaan van een grote en dure opzet met kostbare cultuurtechnische maatregelen, terwijl dit toch in genedele noodzakelijk lijkt. Het reeds eerder genoemde areaal van 300 ha aan goed onderhouden gronden, dat op Slootwijk aanwezig zou zijn, kan ruim voldoende geacht worden voor de behoefte aan grond van de Toegoeneze groep.

Gestreefd moet worden naar een zo goedkoop mogelijke oplossing omdat bij een kostbare opzet repercussies niet zullen uitblijven, enerzijds in Nederland, o.m. in verband met verschillende andere uit Nw. Guinea afkomstige maatschappelijke groepen, waarvoor dan lang zoveel niet wordt gedaan, anderzijds in Suriname, waar een te grote hulp aan de immigranten ontstemming zou kunnen geven bij de lokale landbouwers, die slechts geringe overheidssteun ontvangen. De migratie van de Toegoenezen moet goed voorbereid worden, doch perfectionisme is niet gewenst, terwijl vooral moet worden vermeden, dat zij te veel in de watten worden gelegd. Ook in dit opzicht lijken enkele in de begroting opgegeven bedragen te hoog geraamd.

Zo moet de voorgestelde ondersteuning gedurende de eerste zes maanden van Sf.250,- per gezin per maand bepaald te hoog worden geacht. Zulk een hoog bedrag houdt mede het gevaar in, dat het wordt gefisceerd als benodigd voor het minimum gewenste levenspeil, zodat hulp zal worden gevraagd, zolang nog geen Sf 250,- per gezin per maand wordt verdiend. De op de ondernemingen werkzame arbeiders verdienen hooguit Sf 90.- - Sf 100.-. per maand, waarbij door hen in hun vrije tijd voedsel wordt geteeld. Het ware gewenst de steun gedurende de eerste 6 maanden te geven in de vorm van levensmiddelen in natura met enig zakgeld, waarbij de reeds aanstonds te verkrijgen inkomsten uit de bestaande citrus- en cacao- en koffieaanplantingen in aanmerking moeten worden genomen. De groep zelf is in staat het noodzakelijke herstel van de huizen ter hand te nemen, mits het benodigde hout ter beschikking wordt gesteld.

De op Slootwijk wonende en aldaar werkzame arbeiders kunnen naar

van de zijde van de N.H.M. werd medegedeeld, zonder veel moeilijkheden emplooi vinden op de andere N.H.M.-ondernemingen Peperpot en Mariënborg, die een arbeidstekort hebben. Eventueel zou het wenselijk kunnen zijn deze afvloeiing geleidelijk te doen plaats hebben, omdat de eerste tijd zeer veel arbeid nodig is voor de reparaties van de huizen, wegaanleg en verbetering en onderhoud van de aanplant.

Ten aanzien van de geneeskundige verzorging en het onderwijs zal met de Surinaamse Overheidsinstanties moeten worden besproken, hoe deze zullen worden geregeld en wie de kosten zal moeten dragen, in het bijzonder voor wat betreft de personele uitgaven.

Ook zal met de Surinaamse Regering moeten worden overeengekomen, dat de door Nederland te geven hulp en steun aan het vestigingsproject niet zal kunnen blijven duren, doch dat de Nederlandse verantwoordelijkheid ten deze in tijd en omvang na een bepaalde termijn wordt beëindigd.

Concluderende kan worden gesteld, dat wel de indruk bestaat dat Slootwijk - mits aan bepaalde eisen kan worden voldaan - misschien mogelijkheden biedt voor een vestiging van de Toegoenese groep, doch dat thans nog te weinig specifieke gegevens voorhanden zijn om een definitief oordeel daarover te wettigen. Dit geldt vooral ook t.a.v. de kosten, die, naar het voorkomt, in de gegeven globale vuistbegroting wel zeer aan de hoge kant zijn geraamd. Een nader plaatselijk onderzoek is noodzakelijk, waartoe aan de Stichting Machinale Landbouw in Suriname ware te verzoeken, na verkregen instemming van de Surinaamse Regering, dit door enkele harer deskundigen te laten uitvoeren, besprekingen te laten voeren met Surinaamse Overheidsinstanties en een uitgewerkte reële begroting te laten opmaken.

Bij dit onderzoek waren ook andere vestigingsmogelijkheden (b.v. op de plantages Sorgvliet/Visserszorg/Leliëndaal nader in beschouwing te nemen.

Bij de bespreking waren aanwezig:

Dr. A. Jonkers	{ Kab. Vice-Minister-President);
Dr. K. H. de Boer	{ " " " ");
Dr. Ir. F. P. Mesu	{ Min. Landbouw en Visserij);
L. G. Witte	{ Stichting Machin. Landbouw Suriname);
Mr. Ch. F. H. Welter	{ Min. van Financiën);
W. G. T. Winia	{ Nieuw-Guinea);
Mr. K. E. Breslau	{ Min. v. Binnenl. Zaken);
Ir. J. S. Vollema	{ " " " ");
Ir. J. Ham	{ " " " ").

25-10-1962.

Dr. Mesu

Biltoven

03402

no 3452

302

Fin
J.A. Boudier
any inspection
ht 113

aangeboden 30
7-12-62

Afschrift.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN

VERTROUWELIJK

Afdeling
APZ/WNG

's-GRAVENHAGE, 23 november 1962.

No.GS 12943/36099

*te bezien in
don 9 36099*

Onderwerp:
Overbrenging van de
Toegoenese gemeenschap
te Hollandia naar
Suriname.

AAN

de Heer Minister-President,
Voorzitter van de Ministerraad
te
's-Gravenhage.

Ik heb de eer U hierbij aan te bieden een nota betreffende het in hoofde genoemde onderwerp en moge U verzoeken deze aangelegenheid op korte termijn in de Raad van Ministers ter tafel te brengen.

Een doordruk van dit schrijven, vergezeld van de bijlagen, doe ik toekomen aan ieder der leden van de Ministerraad en aan de Directeur van het Kabinet der Koningin.

DE STAATSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

Heer Bg

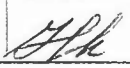
w.g. Th.H. Bot.

*NR. 12943 met Besluit van Sur. als
ingezonden, onder titel van de afzender
al dit sans préjudice op de uiteindelijke NR.-
besluit van de Toegoenese land ^{land met} VERTROUWELIJK ^{publiek}*

B. H. Bot

13-12-62 (10.30)

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Directie Afdeling	APZ/WNG	Bewerker K.E. Breslau	Klass. nr.	Doss. nr. G 36099
Corr. nr.	9513064/36099		Rubricering Zeer geheim Geheim	Vertrouwelijk Dienstreheim
Ingekomen stuk dd.	INZAGE			
van	Voorafgaande Hr. Vollema	11/12	Na expeditie kr. 52	12/12
Vervolg op Corr. nr.			kr. 55	17/12
Medezenden :	Getypt door :	Gecolld door :	Verzonden dd. 13-12-62	door :
				
	Rappeleren op 4 januari 1963			
	Wijze van verzending a.a. (koerier, expresse, aangetekend, kosten verhalen, publiceren, zegelen, enz.)			
	Te vernietigen na _____ jaar.			

's-Gravenhage,

12-12-62

Onderwerp: Eventuele vestiging van
Toegoenezen in Suriname.

A a n:
de Raadadviseur in Algemene Dienst,
Hoofd van het Kabinet van de
Vice-Minister-President,
te 's-GRAVENHAGE.

Ten antwoord op Uw schrijven van 6 november 1962, No. 4524/-, betreffende het in hoofde genoemde onderwerp, moge ik U berichten dat de Ministerraad ~~in zijn vergadering van 7 december 1962~~ heeft ingestemd met het instellen van een nader onderzoek naar de mogelijkheid van vestiging der Toegoenezen in Suriname, als voorgesteld door de door U voorgezeten interdepartementale commissie, zulks evenwel onder het uitdrukkelijk beding dat hierdoor niet wordt geprejudicieerd op de uiteindelijk t.a.v. de Toegoenezen te nemen beslissing.

Ik moge U mitsdien verzoeken Uw bemiddeling te willen verlenen de Stichting voor de ontwikkeling van Machinale Landbouw in Suriname te verzoeken, na verkregen instemming van de Suri-

de Surinaamse Regering, een meer gedetailleerd onderzoek ter plaatse in te stellen naar de mogelijkheid tot vestiging van de Toegoenezen in Suriname en om een uitgewerkte begroting van de daarmede eventueel gemoeide kosten op te stellen.

Overeenkomstig het voorstel van vorengenoemde interdepartementale commissie zal aan dit onderzoek worden deelgenomen door een aan dit departement verbonden landbouwkundig ingenieur.

Ik zal gaarne vernemen of het voorgenomen onderzoek voortgang zal kunnen vinden en in bevestigend geval tevens wanneer evenbedoelde landbouwkundig ingenieur in Suriname aanwezig zal dienen te zijn.

De Staatssecretaris van Binnenlandse
Zaken,

Handwritten signatures and initials:
G. 12/12
S. 11/12
11/12
12/12
12/12

Binnen deze ruimte niet schrijven

Corr.no.
Onderwerp:

's-Gravenhage,

AAN

Binnen deze ruimte niet schrijven.
BZ. 617.595-595
B

GEHEIM

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN
Bureau Post- en Archiefzaken

36099

Brief dd. 12-12-62

no. GS 13064

dossier no. G 36099

betr. Eventuele vestiging van
Toegonezen in Suriname

R A P P E L

dd. 4-1-63

Aan de Directie APZ
Afdeling

(K. P. Bredau)

Ingevolge Uw verzoek om rappel op bovengenoemde brief, wordt U hierbij het betreffende dossier aangeboden.

Na doorhaling c.q. invulling voor zoveel nodig van het onderstaande, wordt dit rappelbriefje gaarne weder bij het Bureau Post- en Archiefzaken terugontvangen.

Aan het Bureau Post- en Archiefzaken wordt verzocht:

- a. de geadresseerde aan de afdoening te willen herinneren;
- ~~b. een herinneringsschrijven als hiernaast gesteld te willen laten uitgaan;~~
- c. opnieuw te rappelleren op

21 - 1 - 63

(datum)
(paraaf)

(Handwritten signature and initials)

ATTENTIE! Ook bij niet afdoening behoort dit rappelbriefje te worden teruggezonden aan het Bureau P.A.Z. (Sector NNG)

(Handwritten initials)

Z.O.Z.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN **VERTROUWELIJK**

Afdeling APZ/WNG

's-Gravenhage, 4 januari 1963

No. GS 13064/36099

Onderwerp:
Eventuele vestiging
van Toegoenezen in
Suriname

AAN

de Raadadviseur in Algemene Dienst,
Hoofd van het Kabinet van de
Vice-Minister-President
te
's-Gravenhage.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken moge mits
deze in herinnering brengen schrijven dd. 12 december
1962 no. GS 13064/36099

betreffende bovengenoemd onderwerp, met verzoek de
afdoening daarvan zo mogelijk wel te willen bespoe-
digen.

Stempel

Vra: d.d. 7-1-63
HR

BZ .6011 .1831

VERTROUWELIJK

VERTROUWELIJK

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Afdeling APZ/WNG

's-Gravenhage, 18 januari 1963.

Nr. GS 13064/36099

Onderwerp:

AAN

Eventuele vestiging
van beoogden in
Suriname.

de Raadadviseur in Algemene Dierst,
Hoofd van het Kabinet van de
Vice-Minister-President
te
's-Gravenhage.

Het Minister van Binnenlandse Zaken moge mits
deze in herinnering brengen schrijven dd. 12 december
1962 no. GS 13064/36099

betreffende bovengenoemd onderwerp, met verzoek de
afdoening daarvan zo mogelijk wel te willen bespoe-
digen.

Verz: d. d. 10-1-63
SH

BZ.62.1955

VERTROUWELIJK